ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (viies koda)

8. oktoober 2008 *

Kohtuasjas T-73/04,

Le Carbone-Lorraine, asukoht Courbevoie (Prantsusmaa), esindajad: advokaadid A. Winckler ja I. Simic, ning hiljem advokaadid A. Winckler ja H. Kanellopoulos,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: F. Castillo de la Torre ja É. Gippini Fournier,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 3. detsembri 2003. aasta otsus 2004/420/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 alusel algatatud menetluses (juhtum C.38.359 –

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

elektrilised ja mehaanilised süsinikust ja grafiidist tooted), ja teise võimalusena nõue tühistada või vähendada selle otsusega hagejale määratud trahvi,

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja esimees M. Vilaras (ettekandja), kohtunikud M. Prek ja V. Ciucă,

kohtusekretär: ametnik K. Andová,

arvestades kirjalikus menetluses ja 28. veebruari 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

1 Le Carbone-Lorraine (edaspidi „LCL" või „hageja") on Prantsuse ettevõtja, kes toodab süsinikust ja grafiidist tooteid elektri ja mehaanika valdkonnas kasutamiseks.

2 18. septembril 2001 kohtusid Morgan Crucible Company plc (edaspidi „Morgan”) esindajad komisjoni ametnikega, et teha ettepanek koostöö tegemiseks elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete Euroopa turul kartelli tuvastamiseks ning taotleda trahvide määramata jätmist või nende vähendamist, mis on ette nähtud komisjoni teatisega 96/K 207/04, mis puudutab trahvide määramata jätmist või nende summa vähendamist kartelliasjades (EÜT 1996, C 207, lk 4; edaspidi „koostööteatis”).

3 Komisjon saatis 2. augustil 2002 äriühingutele C. Conradty Nürnberg GmbH (edaspidi „Conradty”), SGL Carbon AG (edaspidi „SGL”), Schunk GmbH ja tema tütarettevõttele Schunk Kohlenstoff-Technik GmbH (edaspidi koos „Schunk”), Eurocarbo SpA, Luckerath BV, Gerken Europe SA (edaspidi „Gerken”) ning hagejale nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3) artikli 11 alusel informatsiooninõuded nende käitumise kohta asjaomasel turul. Schunkile saadetud kiri puudutas ka 28. oktoobril 1999 Schunki poolt omandatud ettevõtja Hoffmann & Co. Elektrokohle AG (edaspidi „Hoffmann”) tegevust.

4 Komisjonile 16. augustil 2002 saadetud faksiga taotles hageja koostööteatise kohaldamist.

5 Hageja edastas 22. augustil ja 23. septembril 2002 komisjonile kartellikokkulepet puudutavad tõendid.

6 Komisjon sai 30. septembril 2002 hageja vastuse määruse nr 17 artiklil 11 põhinevale informatsiooninõudele.

7 Komisjon saatis 23. mail 2003 talle teatatud informatsiooni põhjal hagejale ja teistele asjaomastele ettevõtjatele, st Morganile, Conradtyle, SGL-ile, Schunkile ja Hoffmannile vastuväiteteatise. Oma vastuses märkis hageja, et ta sisuliselt ei vaidle vastu vastuväiteteatises esitatud faktidele.

8 Pärast asjaomaste ettevõtjate, v.a Morgani ja Conradty ärakuulamist võttis komisjon vastu 3. detsembri 2003. aasta otsuse 2004/420/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 alusel algatatud menetluses (juhtum C.38.359 – elektrilised ja mehaanilised süsinikust ja grafiidist tooted) (edaspidi „otsus"), millest hagejat teavitati 11. detsembri 2003. aasta kirjaga. Otsuse kokkuvõte avaldati 28. aprilli 2004. aasta Euroopa Liidu Teatajas (ELT L 125, lk 45).

9 Otsuses märkis komisjon, et selle adressaatideks olevad ettevõtjad osalesid EÜ artikli 81 lõike 1 ja alates 1. jaanuarist 1994 Euroopa majanduspiirkonna (EMP) lepingu artikli 53 lõike 1 ühes ja vältavas rikkumises, mis seisnes otseselt või kaudselt müügihindade või klientidele kohaldatavate mis tahes muude tehingutingimuste kindlaksmääramises, turgude ärajagamises eelkõige klientide jaotamise teel, ja nende konkurentide vastases kooskõlastatud tegevuses (koguselised piirangud, hinnatõusud, boikotid) osalemises, kes ei olnud kartelli liikmed (otsuse põhjendus 2).

10 Otsus sisaldab järgmisi sätteid:

„Artikkel 1

Järgmised ettevõtjad rikkusid EÜ artikli 81 lõike 1 ja alates 1. jaanuarist 1994 EMP lepingu artikli 53 lõike 1 sätteid, osaledes viidatud ajavahemikel kokkulepetes ja kooskõlastatud tegevuses elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete sektoris:

– [Conradty], oktoobrist 1988 kuni detsembrini 1999;

– [Hoffmann], septembrist 1994 kuni oktoobrini 1999;

– [LCL], oktoobrist 1988 kuni juunini 1999;

– [Morgan], oktoobrist 1988 kuni detsembrini 1999;

– [Schunk], oktoobrist 1988 kuni detsembrini 1999;

– [SGL], oktoobrist 1988 kuni detsembrini 1999.

Artikkel 2

Artiklis 1 osutatud rikkumiste eest määratakse järgmised trahvid:

– [Conradty]: 1 060 000 eurot;

– [Hoffmann]: 2 820 000 eurot;

– [LCL]: 43 050 000 eurot;

– [Morgan]: 0 eurot;

– [Schunk]: 30 870 000 eurot;

– [SGL]: 23 640 000 eurot.

Trahvid tuleb tasuda kolmekuulise tähtaja jooksul alates käesolevast otsusest teatamisest […].

Alates nimetatud tähtaja lõppemisest lisanduvad trahvisummale automaatselt intressid käesoleva otsuse vastuvõtmise kuu esimesel tööpäeval Euroopa Keskpanga poolt oma põhilistele refinantseerimistehingutele kohaldatavas määras, mida suurendatakse 3,5 protsendipunkti võrra."

11 Trahvide suuruse arvutamisel luges komisjon rikkumise väga raskeks selle laadi, rikkumisega asjaomaste toodete EMP turule avaldatud mõju, isegi kui seda ei saa täpselt mõõta, ja asjaomase geograafilise turu suuruse tõttu (otsuse põhjendus 288).

12 Selleks et arvestada iga kartelliga seotud ettevõtja õigusvastase käitumise konkreetset tähtsust ja seega tegelikku mõju konkurentsile, jagas komisjon need ettevõtjad kolme kategooriasse tulenevalt nende suhtelisest olulisusest asjaomasel turul, mis tehti kindlaks nende turuosade põhjal (otsuse põhjendused 289–297).

13 Selle tulemusena liigitati esimesse kategooriasse hageja ja Morgan kui kaks kõige suuremat ettevõtjat suurema turuosaga kui 20%. Schunk ja SGL, kes on keskmise suurusega ettevõtjad turuosadega 10 ja 20% vahel, paigutati teise kategooriasse. Hoffmann ja Conradty kui väikese suurusega ettevõtjad selle tõttu, et nende turuosa on alla 10%, paigutati kolmandasse kategooriasse (otsuse põhjendused 37 ja 297).

14 Eelnevate kaalutluste põhjal määras komisjon vastavalt rikkumise raskusastmele kindlaksmääratud lähtesummana hagejale ja Morganile 35 miljonit eurot, Schunkile ja SGL-ile 21 miljonit eurot ning Hoffmannile ja Conradtyle 6 miljonit eurot (otsuse põhjendus 298).

15 Rikkumise kestuse osas leidis komisjon, et kõik asjaomased ettevõtjad panid toime pikaajalise rikkumise. Kuna rikkumine kestis üksteist aastat ja kaks kuud, suurendas komisjon SGL-ile, Morganile, Schunkile ja Conradtyle määratud lähtesummat 110% võrra. Hageja suhtes pidas komisjon rikkumise kestuseks kümmet aastat ja kaheksat kuud ning suurendas lähtesummat 105% võrra. Hoffmanni osas suurendati lähtesummat 50% võrra selle tõttu, et rikkumine kestis viis aastat ja üks kuu (otsuse põhjendused 299 ja 300).

16 Nii määrati rikkumise raskusastme ja kestuse alusel trahvi põhisummaks Morganile 73,5 miljonit eurot, hagejale 71,75 miljonit eurot, Schunkile ja SGL-ile 44,1 miljonit eurot, Conradtyle 12,6 miljonit eurot ja Hoffmannile 9 miljonit eurot (otsuse põhjendus 301).

17 Komisjon ei tuvastanud ühtegi asjaomaste ettevõtjate jaoks raskendavat või kergendavat asjaolu (otsuse põhjendus 316).

18 Koostööteatise kohaldamise osas anti Morganile kaitse trahvide eest, kuna ta oli esimene, kes juhtis komisjoni tähelepanu kartelli olemasolule (otsuse põhjendused 319–321).

19 Vastavalt nimetatud teatise peatükile D vähendas komisjon hageja trahvisummat, mis talle oleks ilma koostööta määratud, 40% võrra, Schunki ja Hoffmanni oma 30% võrra ning SGL-il, kes tegi viimasena koostööd, 20% võrra (otsuse põhjendused 322–338).

20 Pärast SGL-i ja hageja argumentide tagasilükkamist, millega püüti tõestada trahvisumma maksmise suutmatust, tuletas komisjon otsuses pealkirja „Maksevõime ja muud tegurid" all meelde, et ta määras esimesele nimetatud ettevõtjale hiljuti kaks suurt trahvi keelatud koostööd puudutavate muude tegevuste eest.

21 Komisjon täpsustab, et SGL-ile oli 18. juulil 2001. aasta otsusega 2002/271/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 alusel algatatud menetluses (juhtum COMP/E-1/36.490 – Grafiitelektroodid) (EÜT 2002, L 100, lk 1), nn „grafiitelektroodide" asjas, ja 17. detsembri 2002. aasta otsusega 2006/460/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 alusel algatatud menetluses (juhtum C.37.667 – Erigrafiit) (ELT 2006, L 180, lk 20), nn „erigrafiidi" asjas, määratud 80,2 miljoni eurone trahv grafiitelektroodide kartellis osalemise eest ning kaks trahvi kokku summas 27,75 miljonit eurot isostaatilise grafiidi ja pressitud grafiidi kartellikokkulepetes osalemise eest (otsuse põhjendus 358).

22 Võttes arvesse, et SGL on väga suurtes rahalistes raskustes, ja arvestades tema hiljutisi süüdimõistmisi ning seda, et talle etteheidetud erinevad keelatud koostööd puudutavad tegevused toimusid samal ajal, leidis komisjon, et neil erilistel tingimustel ei ole hoiatava mõju tagamiseks vaja SGL-ile määrata kogu trahvisummat ning vähendas seda seega 33% võrra 23,64 miljoni euroni (otsuse põhjendus 360).

23 Arvestades, et hageja olukord on SGL-i omast väga erinev, ei vähendanud komisjon tema trahvisummat „muude tegurite" alusel (otsuse põhjendused 361 ja 362).

Menetlus ja poolte nõuded

24 Hagejad esitasid käesolevas asjas menetluse algatamiseks hagiavalduse, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 20. veebruaril 2004.

25 Kuna Esimese Astme Kohtu kodade koosseis muutus, kuulub ettekandja-kohtunik nüüd viienda koja koosseisu, mistõttu käesolev kohtuasi määrati sellele kojale.

26 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (viies koda) alustada suulist menetlust. 28. veebruari 2008. aasta kohtuistungil kuulati ära poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu küsimustele.

27 Sellel kohtuistungil ja pärast seda, kui hageja oli täpsustanud mõnede oma argumentide ulatust, loobus komisjon oma vastuhagist nimetatud trahvi suurendamiseks, mille kohta tehti märge kohtuistungi protokolli.

28 Kohtuistungil esitas komisjon Esimese Astme Kohtu palvel 30. oktoobri 2001. aasta kirja, mille oli talle saatnud Morgan seoses tema suhtes koostööteatise kohaldamise taotlusega. See komisjoni haldustoimikusse kuuluv kiri edastati hagejale, kes esitas Esimese Astme Kohtu kantseleisse 26. märtsil 2008 saabunud märkused. Suuline menetlus lõpetati 1. aprillil 2008, millest teavitati pooli Esimese Astme Kohtu kantselei sama päeva kirjaga.

29 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

– tühistada otsus teda puudutavas osas;

– teise võimalusena tühistada trahv või vähendada määratud trahvisummat;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

30 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

31 Kuigi hageja esitatud hagil on kaks eset, st esiteks otsuse tühistamise ja teise võimalusena trahvi tühistamise või trahvisumma vähendamise nõue, on hageja menetlusdokumentides esitatud erinevad väited siiski toodud sellist vahet tegemata.

32 Kui Esimese Astme Kohus palus hagejal kohtuistungil esitada märkusi nende argumentide täpse ulatuse kohta, teatas hageja, et argumendid tema passiivse rolli kohta süsiniku- ja grafiidiplokkide turul rikkumise toimepanemises olid esitatud ainult vastava kergendava asjaolu ja järelikult trahvisumma vähendamise nõudmiseks. Hageja täpsustas ühtlasi, et ta ei vaidlusta oma osalemist tehnilise komitee kohtumistel, mille teemaks olid mehaanilised süsinikust ja grafiidist tooted, ning seetõttu enda osalemist õigusrikkumises selles valdkonnas. Esimese Astme Kohus kandis need avaldused kohtuistungi protokolli.

33 Siinkohal tuleb märkida, et kuigi hageja taotles Esimese Astme Kohtult otseselt otsuse tervikuna tühistamist teda puudutavas osas, siis kõikide hageja väidetega tahetakse vaidlustada ainult trahve käsitlev otsuse osa ja eelkõige selle artikkel 2, milles komisjon määras hagejale määratud trahvi summaks 43 050 000 eurot. Kuna puuduvad väited otsuse tervikuna tühistamise nõude põhjenduseks, tuleb need nõuded rahuldamata jätta ja kontrollida ainult hageja esitatud trahvi tühistamise või trahvisumma vähendamise nõude põhjendatust.

Väidetavalt komisjoni toime pandud õigusnormi rikkumine tulenevalt asjaolust, et ta ei piiritlenud kõnealuseid tooteturge või vähemalt kõnealuseid tootekategooriaid

34 Hageja väidab, et kõnealuste tooteturgude või vähemalt kõnealuste tootekategooriate piiritlemine oli käesoleval juhul rikkumise ja selle tegelike tagajärgede täpselt kvalifitseerimiseks hädavajalik selleks, et määrata kindlaks trahvisumma. Peale selle algatas komisjon tema arvates kõnealuste turgude tõsise määratluse puudumise tõttu haldusmenetlused „ebaloogiliselt" ja määras ilmselgelt liiga suure trahvisumma.

Rikkumise kvalifitseerimine

35 Hageja väidab, et komisjon oli vastavalt kohtupraktikale kohustatud analüüsima kõnealuseid tooteturge või vähemalt kõnealuseid tootekategooriaid, ning viitab sellega seoses Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 2003. aasta otsusele kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *vs.* komisjon (EKL 2003, lk II-913, punkt 206).

36 Selles kohtuotsuses meenutas Esimese Astme Kohus, et EÜ artikli 81 kohaldamise raames tuleb selleks, et teha kindlaks, kas kokkulepe võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ning kas selle eesmärk on takistada, piirata või moonutada konkurentsi toimimist ühisturul, määratleda asjaomane turg (Esimese Astme Kohtu 21. veebruari 1995. aasta otsus kohtuasjas T-29/92: SPO jt *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-289, punkt 74, ja 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95: Cimenteries CBR jt *vs*. komisjon, EKL 2000, lk II-491, punkt 1093). Järelikult lasub EÜ artikli 81 alusel tehtud otsuse puhul komisjonil kohustus piiritleda asjaomane turg vaid siis, kui piiritlemata jätmise korral ei ole võimalik otsustada, kas kokkulepe, ettevõtjate ühenduse otsus või asjaomane kooskõlastatud tegevus võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ning kas selle eesmärgiks on takistada, piirata või moonutada konkurentsi toimimist ühisturul (Esimese Astme Kohtu 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas T-62/98: Volkswagen *vs*. komisjon, EKL 2000, lk II-2707, punkt 230; vt selle kohta ka 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: European Night Services jt *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-3141, punktid 93–95 ja 103).

37 Käesoleval juhul aga väidab hageja, et kõnealuste tooteturgude või vähemalt kõnealuste tootekategooriate määratlemine oli vajalik mitte EÜ artikli 81 alusel süüks pandava tegevuse kvalifitseerimiseks, vaid rikkumise ja selle tegelike tagajärgede täpseks kvalifitseerimiseks, et määrata kindlaks trahvisumma, mis on süüdistamisest erinev küsimus.

38 Seega näib kohtuotsusele CMA CGM jt *vs*. komisjon viitamine eespool punktis 35 täiesti asjassepuutumatu, kuna ühelt poolt määratles komisjon elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete sektori üksikasjalikult, eristades selgesti eri liiki asjaomased tooted (otsuse põhjendused 4–13) ning nende toodete turu geograafilise ulatuse (otsuse põhjendused 48–50), ja teiselt poolt kujutavad sellised horisontaalsed kartellikokkulepped, mis näevad ette hindade kindlaksmääramise ja laienevad kogu EMP territooriumile, nagu otsuses vaatluse all olev kartellikokkulepe, endast ilmselget ühenduse konkurentsiõiguse rikkumist.

39 Tegelikult näib, et hageja argumendid on esitatud rikkumise raskusastmele antud komisjoni hinnangu kohta, ja sellest sõltuva trahvi lähtesumma kehtestamise kohta.

40 Hageja leiab sisuliselt, et komisjon oleks pidanud rikkumise raskusastet kontrollima konkreetselt iga kartellikokkuleppe alla kuuluvate toodete kategooria puhul. Sellise analüüsi alusel väidab ta, et kartellikokkuleppe mõju kõikidele elektrilistele süsinikust ja grafiidist toodetele on äärmiselt piiratud, ning et ta ei osalenud üldse või osales vähesel määral Euroopa süsiniku- ja grafiidiplokkide turul ning mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete sektoris, mistõttu oleks komisjon pidanud kehtestama diferentseeritud lähtesummad.

41 Siinkohal tuleb märkida, et hageja tugineb samadele argumentidele oma väidetes trahvi lähtesumma ebaproportsionaalsuse kohta ja selle kohta, et komisjon hindas kergendavaid asjaolusid ebaõigesti, ning et neid kontrollitakse ka hiljem.

42 Eraldi võetuna ei saa Esimese Astme Kohus nõustuda väitega, et komisjon rikkus õigusnormi, kuna ta ei piiritlenud kõnealuseid tooteturge või vähemalt kõnealuseid tootekategooriaid.

43 Kõigepealt on oluline rõhutada, et komisjon oli seisukohal, et otsuse adressaatideks olevad ettevõtjad olid osalenud EÜ artikli 81 lõike 1 ja EMP lepingu artikli 53 lõike 1 „ühes ja keerukas rikkumises", mis laienes kogu EMP territooriumile, ja et hageja märkis repliigis selgelt, et ta ei vaidlusta käesoleval juhul ühe rikkumise toimumist.

44 Seejärel nähtub otsusest, et trahvid määrati määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 alusel ning komisjon – kuigi otsuses ei viidata sõnaselgelt suunistele määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja [ST] artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised") – määras trahvisummad suunistes sätestatud meetodit kasutades.

45 Suunistes sätestatud meetodi kohaselt lähtub komisjon asjaomastele ettevõtjatele määratavate trahvisummade arvutamisel summast, mis on kindlaks määratud rikkumise raskusastme põhjal. Rikkumise raskuse hindamisel tuleb arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjaomase geograafilise turu suurust (suuniste punkti 1A esimene lõik). Rikkumised jagunevad kolme kategooriasse: „kerged rikkumised", mille eest on ette nähtud trahvisumma 1 000 eurot–1 miljon eurot, „rasked rikkumised", mille eest on ette nähtud trahvisumma 1–20 miljonit eurot, ja „väga rasked rikkumised", mille eest on ette nähtud trahvisumma rohkem kui 20 miljonit eurot (punkti 1A teise lõigu esimene kuni kolmas taane). Igas kategoorias väljapakutud trahviastmik võimaldab rakendada ettevõtjate suhtes erinevat kohtlemist vastavalt toimepandud rikkumise laadile (punkti 1A kolmas lõik). Samuti on vaja arvesse võtta rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele, ja määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju (punkti 1A neljas lõik).

46 Seega näib, et tuleb arvesse võtta „rikkumise" konkreetset mõju turule, kui seda saab mõõta, ja et vastupidi hageja väidetele ei ole komisjonil suuniste alusel kohustust analüüsida kartellikokkuleppe mõju konkreetselt iga kõnealuse tootekategooria puhul.

47 Hageja seisukoha vastu räägib ka mõlema poole nimetatud Esimese Astme Kohtu 6. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas T-83/91: Tetra Pak *vs*. komisjon (EKL 1994, lk II-755), kus jäeti rahuldamata ettevõtja hagi, kellele komisjon oli määranud EÜ artikli 82 mitme rikkumise eest ühe trahvi. Selle kohtuotsuse punktis 236 märgib Esimese Astme Kohus:

„[K]omisjon ei ole kohustatud, nagu väidab hageja, trahvisummat rikkumise eri elementide kaupa lahti kirjutama. Nimelt ei oleks selline osadeks jagamine võimalik, kui – nagu käesoleval juhul – kõik täheldatud rikkumised kuuluvad ühtsesse tervikstrateegiasse ja neid tuleb seetõttu nii EÜ artikli 82 kohaldamise kui ka trahvi kindlaksmääramise seisukohast vaadelda üldiselt. Piisab sellest, kui komisjon täpsustab otsuses ettevõtjale määratud trahvi üldise suuruse kindlaksmääramise kriteeriumid. Ta ei ole kohustatud eraldi märkima, kuidas ta iga nende kriteeriumide hulgas nimetatud elementi arvesse võttis ja milline on nende osa trahvi üldise suuruse kindlaksmääramisel."

48 Peale selle leidis Esimese Astme Kohus eespool punktis 36 nimetatud kohtuotsuses Cimenteries CBR jt *vs*. komisjon (punkt 4761), et komisjon võib määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 alusel määrata eri rikkumisi toime pannud ettevõtjale ühe ainsa trahvi, ilma et ta peaks trahvisummat rikkumiste kaupa lahti kirjutama. See on nii seda enam, kui kõnealused eri rikkumised kuuluvad ühtsesse tervikstrateegiasse.

49 Nendest kohtuotsustest tuleneb, et hagejal ei ole alust väita, et komisjon oli käesoleval juhul kohustatud ühena mõistetud rikkumise iga elementi eraldi analüüsima, eelkõige seetõttu, et tegemist oli ühe tervikstrateegiaga, milles osalesid kõik kartellikokkuleppe liikmed, kuigi komisjon ei ole juhul, kui ta määrab mitu rikkumist toime pannud ettevõtjale ühe ainsa trahvi, kohustatud uurima iga rikkumise raskusastet.

50 Vastupidi hageja väidetele ei võimalda see järeldus määrata kartellikokkuleppes osalevatele ettevõtjatele „meelevaldset ühiskaristust”.

51 Nii kohaldas komisjon otsuses (põhjendused 289–298) lähtesumma kehtestamisel „erinevat kohtlemist”, eristades vastavalt suuniste punkti 1 A kuuendale lõigule mitut ettevõtjate kategooriat olenevalt nende turuosa suurusest. Sellise kohtlemise raames võib piiratud turuosa tõttu lähtesumma väiksem olla, kuigi käesoleval juhul, ja arvestades hageja käivet asjaomaste toodete turul, liigitati hageja esimesse kategooriasse.

52 Lisaks pidi komisjon kergendavate asjaolude hindamisel kontrollima ja kontrolliski iga ettevõtja osalemise suhtelist raskusastet, mille hageja tõi välja seoses oma väidetega, et ta ei osalenud või osales vähesel määral teatud tooteid puudutavas õigusvastases tegevuses.

53 Selles osas komisjoni antud hinnangute põhjendatust kontrollitakse seega hiljem koos otseselt nende küsimustega seotud hageja väidetega.

Komisjoni menetlus

54 Hageja on arvamusel, et asjaolu, et komisjon algatas mitut täiesti erinevat tootekategooriat hõlmava tegevuse kohta ühe ainsa menetluse, on ilmselgelt ebaloogiline ja vastuolus hea halduse põhimõttega. Komisjon oleks pidanud:

– vastu võtma ühe ainsa otsuse kõikide kartellikokkulepete kohta elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete sektoris, nagu seda oleksid teinud Ameerika konkurentsiasutused, ja mille alusel oleks komisjon määranud hagejale trahvi maksimaalselt summas 61,37 miljonit eurot;

– või vastu võtma mitu otsust iga kõnealuse tootekategooria kohta vastavalt tema otsustuspraktikale, mida näitestavad grafiidielektroode ja erigrafiite käsitlevad juhtumid, mille alusel oleks komisjon määranud 35 miljonist eurost tunduvalt väiksema lähtesumma.

55 Esiteks tuleb märkida, et hageja ei väida, et kartellikokkulepped, mille kohta komisjon tegi otsused grafiitelektroode ja erigrafiite käsitlevates asjades, ja kartellikokkulepe, mille kohta võeti vastu asjaomane otsus, kujutavad endast tegelikult ühte ja sama rikkumist, vaid ta väidab üksnes, et Ameerika konkurentsiasutused oleksid järginud süsinikust ja grafiidist toodete sektori puhul üldist lähenemisviisi, mille tulemusel oleks tehtud üks ainus otsus.

56 Seega hageja ei väida, ega seda enam ei tõenda, et komisjon algatas õigusvastaselt grafiitelektroodide, erigrafiitide ning elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete turgude puhul kolm eraldiseisvat menetlust, tuvastas neli rikkumist ja määras hagejale neli eraldiseisvat trahvi. On oluline rõhutada, et komisjonil oli lubatud määrata hagejale neli eraldiseisvat trahvi, mis kõik jäid määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 kehtestatud piiridesse, tingimusel et hageja pani toime neli eraldiseisvat EÜ artikli 81 lõike 1 sätete rikkumist, kui meelde tuletada, et erigrafiitide asjas algatas komisjon ühe

ainsa menetluse, mille tulemusel ta võttis vastu ühe ainsa otsuse, millega tuvastati kaks eraldiseisvat rikkumist, – millest üks puudutas isostaatilise erigrafiidi turgu ja teine pressitud erigrafiidi turgu, – ning määrati hagejale kaks eraldiseisvat trahvi.

57 Pealegi on selge, et komisjon, kes vastutab ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise ja suunitluste eest, ei pea järgima Ameerika konkurentsiasutuste praktikat.

58 Sellega seoses tuleb märkida, et kolmandate riikide ametiasutused, kes oma territoriaalse pädevuse raames tegelevad konkurentsivabaduse kaitsega, peavad oma võimu teostama vastavalt nendes riikides kohaldatavatele nõuetele. Need põhimõtted, mis on teiste riikide õiguskordade konkurentsivaldkondade aluseks, teenivad teatud kindlaid eesmärke, kuid viivad ka spetsiifiliste materiaalõiguse normide vastuvõtmiseni ja väga erinevate haldus-, karistus- ja tsiviilõiguslike tagajärgedeni konkurentsialaste õigusnormide rikkumiste tuvastamisel nimetatud riikide ametiasutuste poolt (Euroopa Kohtu 29. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-308/04 P: SGL Carbon *vs*. komisjon (EKL 2006, lk I-5977, punkt 29).

59 Seevastu on õiguslik olukord hoopis teine juhul, kui ettevõtja suhtes kohaldatakse konkurentsivaldkonnas vaid ühenduse õigust ja ühe või mitme liikmesriigi õigust, st juhul, kui konkurentsi kahjustav kokkulepe jääb nagu käesoleval juhul vaid Euroopa Ühenduse õiguse territoriaalsesse kohaldamisalasse (vt selle kohta eespool punktis 58 viidatud kohtuotsus SGL Carbon *vs*. komisjon, punkt 30).

60 Sellest tuleneb, et kui komisjon karistab ettevõtjat ebaseadusliku käitumise eest, isegi kui selleks on ettevõtja osalemine rahvusvahelises kartellis, püüab komisjon tagada ühisturul konkurentsivabaduse, mis on EÜ asutamislepingu artikli 3 lõike 1 punkti g kohaselt ühenduse põhieesmärk. Ühenduse tasemel kaitstava õigushüve eripära tõttu võivad komisjoni poolt tema asjakohase pädevuse raames antud hinnangud märgatavalt erineda kolmandate riikide antud hinnangutest (eespool punktis 58 viidatud kohtuotsus SGL Carbon *vs*. komisjon, punkt 31).

61 Nendel asjaoludel on hageja nõuded, mida ta seostab hüpoteetilise olukorraga, et komisjoni otsus põhineb süsinikust ja grafiidist toodete koos analüüsimisel, ja mille kohaselt talle määratav trahv oleks võinud olla maksimaalselt 61,37 miljonit eurot, ning mille kohaselt on komisjon väidetavalt rikkunud määruse nr 17 artikli 15 lõiget 2, täiesti asjakohatud.

62 Teiseks tuleb märkida, et vastupidi hageja kinnitustele ei tulene grafiitelektroodide ja erigrafiitide asjadest, et ühenduse konkurentsiasutused kohaldavad süsinikust ja grafiidist toodete iga turu suhtes eraldiseisvat haldusmenetlust.

63 Erigrafiitide asjas algatas komisjon ühe ainsa menetluse, mille tulemusel ta tegi ühe ainsa otsuse, tuvastades kaks eraldiseisvat rikkumist: üks seoses isostaatilise erigrafiidi turuga ja teine seoses pressitud erigrafiidi turuga, ning määrates hagejale kaks eraldiseisvat trahvi.

64 Igal juhul on tähtis rõhutada, et komisjon leidis käesoleval juhul, et otsuse adressaatideks olevad ettevõtjad on toime pannud ühe EÜ artikli 81 rikkumise. Ta põhjendas oma seisukohta otsuse põhjenduses 230, mis on sõnastatud nii:

„Vaatamata [LCL] argumendile, et süsiniku- ja grafiidiplokid ei saa asenda süsinikust ja grafiidist valmistooteid, leiab komisjon, et kogu käesoleva menetluse alla kuuluva tooterühma osas pandi toime üks ja keerukas rikkumine. Komisjon märgib sellega seoses, et toodete asendatavus ei ole asjaolu, mida ta arvesse võtab. Oluline osa võib olla muudel teguritel, eelkõige kartellikokkuleppe toimimisel endal. Käesolevas menetluses koordineerisid samad kartelliliikmed samadel kohtumistel oma äritegevust kogu seotud toodete (ehkki mitte asendatavate) rühma suhtes, mida nad kõik või peaaegu kõik tootsid või müüsid. Lisaks oli plokkide kolmandatele isikutele mitte müümises või kõrge hinnaga müümises seisneva kartellikokkuleppe põhieesmärk tugevdada kartelli põhikokkulepet nendest plokkidest valmistatud toodete suhtes ja seda kaitsta võimaliku konkurentsi eest. Plokkide kohta sõlmitud kokkulepe oli seega valmistoodete suhtes sõlmitud põhikokkuleppe kõrvalkokkulepe. Nende faktiliste andmete põhjal otsustas komisjon käsitada kartellitegevust ühe ja keeruka rikkumisena. Ükski käesoleva otsuse adressaatidest ei kinnitanud, et esines mitu rikkumist."

65 Käesoleval juhul algatas komisjon menetluse, tuvastas ühe ainsa rikkumise ja määras otsuses hagejale trahvi objektiivsetel põhjustel. Peale selle tuleb meenutada, et hageja ei vaidlusta, et esines üks ainus rikkumine.

66 Nendel tingimustel ei saa komisjoni valikut teha otsus ühe ja vältava rikkumise karistamiseks kvalifitseerida „ebaloogiliseks" või hea halduse põhimõtte vastaseks.

67 Eespool toodud kaalutlustest tuleneb, et väide, et komisjoni rikkus õigusnormi, kuna ta ei piiritlenud kõnealuseid tooteturge või vähemalt kõnealuseid tootekategooriaid, tuleb tagasi lükata.

Rikkumise raskusastme väidetavalt ebaõige hindamine ja trahvi lähtesumma väidetav ebaproportsionaalsus

68 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale määratakse rikkumise raskusaste kindlaks mitme asjaolu alusel, mille suhtes komisjonil on kaalutlusruum (Euroopa Kohtu 10. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas C-328/05 P: SGL Carbon *vs*. komisjon, EKL 2007, lk I-3921, punkt 43; vt selle kohta ka 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punktid 240–242).

69 Nagu on eespool märgitud, määras komisjon käesoleval juhul trahvide summa kindlaks suunistes määratletud meetodi alusel.

70 Tuleb meenutada, et kuigi vastavalt kohtupraktikale ei saa suuniseid lugeda õigusnormiks, mida ametiasutus peab igal juhul järgima, sedastavad need siiski praktikat väljendava käitumisnormi, mida ametiasutus ei või konkreetsel juhul eirata, andmata võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olevaid põhjendusi (vt eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 209 ja viidatud kohtupraktika).

71 Selliseid käitumisreegleid vastu võttes ja nende avaldamisel teada andes, et ta kavatseb neid edaspidi nendega hõlmatud juhtumitele kohaldada, piirab komisjon oma kaalutlusõigust ja ei saa nendest normidest kõrvale kalduda, ilma et teda olenevalt olukorrast karistataks selliste õiguse üldpõhimõtete rikkumise eest nagu võrdne kohtlemine või õiguspärase ootuse kaitse (vt eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 211 ja viidatud kohtupraktika).

72 Peale selle tuleb meenutada, et vastavalt samale kohtupraktikale määravad suunised üldiselt ja abstraktselt metodoloogia, mille komisjon võttis endale kohustuseks määruse nr 17 artikli 15 alusel määratud trahvi summade määramiseks. Need suunised, mille koostamisel tugines komisjon eelkõige Euroopa Kohtu praktikas kujundatud kriteeriumidele, tagavad järelikult ettevõtjatele õiguskindluse (vt selle kohta eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 213).

73 Tuleb märkida, et suunised näevad esiteks ette rikkumise kui sellise raskusastme hindamise, mille põhjal saab kindlaks määrata „üldise lähtesumma”. Teiseks analüüsitakse raskusastet asjaomase ettevõtja omaduste, eelkõige tema suuruse ja positsiooni suhtes asjaomasel turul, mille tulemusel saab kaaluda lähtesummat, liigitada ettevõtjaid kategooriatesse ja määrata kindlaks „konkreetse lähtesumma”.

Väidetavalt liiga suur trahvi lähtesumma, arvestades süüks pandava tegevuse piiratud mõju

74 Rikkumise raskusastme kui sellise hindamise kohta on suuniste punkti 1A esimeses ja teises lõigus märgitud järgmist:

„Rikkumise raskuse hindamisel tuleb arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust.

Seega jagunevad rikkumised kolme kategooriasse: kerged rikkumised, rasked rikkumised ja väga rasked rikkumised."

75 Otsuses tõi komisjon välja järgmised kolm punkti:

– rikkumine seisnes põhiliselt otseselt või kaudselt müügihindade või klientidele kohaldatavate mis tahes muude tehingutingimuste kindlaksmääramises, turgude ärajagamises, eelkõige klientide jaotamises, ja kartelli liikmeteks mitteolevate konkurentide vastases kooskõlastatud tegevuses; selline tegevus on juba oma laadi poolest kõige raskemat tüüpi EÜ artikli 81 lõike 1 ja EMP lepingu artikli 53 lõike 1 sätete rikkumine (otsuse põhjendus 278);

– viidi ellu keelatud koostöökokkuleppeid ning neil oli asjaomaste toodete EMP turule mõju, kuid seda mõju ei saa täpselt mõõta (otsuse põhjendus 286);

– kartell hõlmas kogu ühisturgu ning pärast selle loomist kogu EMP-d (otsuse põhjendus 287).

76 Otsuse põhjenduses 288 toodud komisjoni järeldus on sõnastatud järgmiselt:

„Kõiki neid tegureid arvestades leiab komisjon, et ettevõtjad, keda käesolev otsus puudutab, panid toime väga raske rikkumise. Komisjoni arvates on rikkumise laad ja geograafiline ulatus sellised, et rikkumine tuleb lugeda väga raskeks, hoolimata sellest, kas selle mõju turule saab või ei saa mõõta. Igal juhul on selge, et kartelli konkurentsivastaseid kokkuleppeid rakendati ja neil oli mõju turule, isegi kui seda mõju ei saa täpselt mõõta."

77 Hageja heidab komisjonile ette, et ta ei uurinud rikkumise konkreetset mõju asjaomastele turgudele ja piirdus kartellikokkuleppe rakendamist puudutava pelga väite põhjal tõdemusega, et kartellikokkulepe mõjutas turgu, kontrollimata selle mõju suurust, ning et ta tegi seda suuniseid ja oma varasemat otsustuspraktikat rikkudes. Ta lisab, et arvestades süüks pandud tegevuse objektiivselt piiratud mõju asjaomastele turgudele, võis komisjon selle tegevuse kvalifitseerida kõige rohkem „raskeks" ja määrata alla 20 miljoni euro suuruse lähtesumma.

78 Esiteks tuleks märkida, et komisjoni esindajad märkisid kohtuistungil, et rikkumine kvalifitseeriti „väga raskeks" ainult rikkumise laadi ja selle geograafilist ulatust arvestades, ning et kuigi otsuses tuvastati kartellikokkuleppe konkreetne mõju turule, ei võetud seda asjaolu rikkumise kvalifitseerimisel ja seega trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel arvesse.

79 Otsuse põhjenduste 278–288 pelk sõnasõnaline lugemine on aga selle seisukohaga vastuolus. Otsuse põhjenduses 281 tuvastab komisjon reaalse konkurentsivastase mõju olemasolu, mis käesoleval juhul tuleneb keelatud koostöökokkulepete elluviimisest, isegi kui selle mõju määra ei ole võimalik täpselt väljendada; see sedastus järgneb rikkumise laadi kirjeldusele ning eelneb selle geograafilise ulatuse kindlaksmääramisele. Otsuse põhjenduse 288 sõnastus, ning täpsemalt väljendi „kõiki neid tegureid arvestades" kasutamine lubab järeldada, et rikkumise kvalifitseerimisel „väga raskena" võttis komisjon arvesse kartellikokkuleppe konkreetset mõju turule, isegi kui komisjon lisas, et see kvalifikatsioon on õigustatud sõltumata sellest, kas mõju saab või ei saa hinnata.

80 Teiseks tuleb tõdeda, et vastupidi hageja väidetele ei olnud komisjon kohustatud konkreetselt kontrollima õigusvastast tegevust igal asjaomasel turul, kui tuletada meelde, et komisjon leidis, et kõik otsuses osutatud kokkulepped ja/või kooskõlastatud tegevused moodustavad ühe ja keeruka rikkumise, mida hageja ei vaidlusta, ja et arvesse tuleb võtta ainult rikkumisest tervikuna tulenevat mõju (vt selle kohta Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 152, ja Esimese Astme Kohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-7/89: Hercules Chemicals *vs.* komisjon, EKL 1991, lk II-1711, punkt 342).

81 Kolmandaks nähtub otsuse põhjendustest 244–248 ja 280–286, et komisjon tõepoolest järeldas kartellikokkuleppe rakendamisest, et sellel on konkreetne mõju kõnealusele sektorile.

82 Selles osas märgib komisjon, et „[k]õik kartelli liikmed kohaldasid kokku lepitud (protsentides väljendatud) üldisi hinnatõuse, esitades uued hinnakirjad […,] ühistranspordi ettevõtjad sõlmisid hankelepingud äriühinguga, kelle pakkumist oli muudetud nii, et see oli teiste kartelli osapoolte omast vähesel määral madalam, eraklientidel ei olnud muud valikut, kui hankida ette ära määratud tarnijalt enne kindlaks määratud hinna eest ilma konkurentsita ning lõikajad ei saanud osta plokke

või siis ainult kunstlikult kõrgete hindade eest, nii et nad ei saanud pakkuda tõhusat konkurentsi valmistoodete turul". Arvestades rikkumise perioodi pikkust ning asjaolu, et kõnealused ettevõtjad kontrollisid koos rohkem kui 90% EMP turust, ei ole komisjoni arvates mingit kahtlust, et kartellikokkuleppel oli turule reaalne konkurentsivastane mõju (otsuse põhjendused 245 ja 281).

83 Tuleb meenutada, et hinnates rikkumise konkreetset mõju turule, peab komisjon viitama konkurentsitingimustele, mis oleksid tavapäraselt eksisteerinud ilma rikkumiseta (vt selle kohta Euroopa Kohtu 16. detsembri 1975. aasta otsus liidetud kohtuasjades 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73 Suiker Unie jt *vs*. komisjon, EKL 1975, lk 1663, punktid 619 ja 620; Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-347/94: Mayr-Melnhof *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-1751, punkt 235; 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-141/94: Thyssen Stahl *vs*. komisjon, EKL 1999, lk II-347, punkt 645, ja 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-2597, edaspidi „ADM I kohtuotsus", punkt 150).

84 Hinnakokkuleppe osas saab komisjon õiguspäraselt järeldada, et rikkumisel oli mõju selle tõttu, et kartellikokkuleppe liikmed võtsid meetmeid, et kohaldada kokkulepitud hindu, näiteks teatades nendest klientidele, andes oma töötajatele juhiseid kasutada neid läbirääkimiste alusena ning nende kohaldamise üle konkurentide ja nende oma müügiosakondade poolt järelevalvet teostades. Selleks et järeldada mõju avaldumist turule, piisab kui kokkulepitud hinnad on aluseks üksikute tehinguhindade kindlaksmääramisele, piirates nii klientide läbirääkimisruumi (eespool punktis 80 viidatud Esimese Astme Kohtu otsus Hercules Chemicals *vs*. komisjon, punktid 340 ja 341, 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs*. komisjon, EKL 1999, lk II-931, punktid 743–745 (nn PVC II kohtuotsus), ja 14. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-259/02–T-264/02 ja T-271/02: Raiffeisen Zentralbank Österreich jt *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-5169, punkt 285).

85 Vastupidi, komisjonilt ei saa nõuda, kui on tuvastatud kartellikokkuleppe rakendamine, et ta süstemaatiliselt tõendaks, et kokkulepped võimaldasid asjaomastel ettevõtjatel ka tegelikult saavutada kõrgema tehinguhinna taseme võrreldes sellega, mis oleks saavutatud ilma kartellita. Selles osas tuleb tagasi lükata seisukoht, mille kohaselt võib rikkumise raskusastme kindlaksmääramisel arvesse võtta ainult asjaolu, et tehinguhinna tase oleks olnud erinev kokkuleppe puudumisel (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-279/98 P: Cascades *vs*. komisjon, EKL 2000, lk I-9693, punktid 53 ja 62). Muu hulgas oleks sellise tõendamise nõudmine ebaproportsionaalne ja võtaks olulisi vahendeid, kuna see nõuaks oletuslike arvutuste kasutamist, mis tuginevad sellistele majandusmudelitele, mille täpsust on kohtul raske kontrollida ja mille eksimatust ei ole kuidagi tõendatud (kohtujurist J. Mischo ettepanek kohtuasjas C-283/98 P: Mo och Domsjö *vs*. komisjon, milles otsus tehti 16. novembril 2000, EKL 2000, lk I-9855 ja I-9858, punkt 109).

86 Selleks et hinnata rikkumise raskusastet, on otsustav teada, kas kartellikokkuleppe liikmed tegid kõik, mis oli nende võimuses, et nende kavatsustel oleks konkreetne mõju. Seda, mis toimus seejärel tegelikult saadud turuhindade tasemel, võisid mõjutada teised tegurid, mis ei allunud kartellikokkuleppe liikmete kontrollile. Kartellikokkuleppe liikmed ei saa enda kasuks tuua esile väliseid tegureid, mis nende jõupingutustele vastu töötasid, pöörates need trahvi vähendamist õigustavateks asjaoludeks (eespool punktis 85 viidatud kohtujurist J. Mischo ettepanek kohtuasjas Mo och Domsjö *vs*. komisjon, punktid 102–107).

87 Seega leidmaks, et turule on mõju avaldatud, võib komisjon õiguspäraselt tugineda kartellikokkuleppe rakendamisele pärast asjakohasel viisil selle välja toomist, et kartellikokkulepe kestis rohkem kui 11 aastat ning nimetatud kartellikokkuleppe liikmed kontrollisid rohkem kui 90% EMP turust, ja ilma et selle mõju tähtsust oleks vaja täpselt kindlaks määrata.

88 Mis puudutab nende seisukohtade põhjendatust, millel see komisjoni järeldus käesolevas asjas põhineb, tuleb märkida, et hageja ei tõenda ega isegi väida, et kartellikokkuleppe rakendamist ei ole toimunud.

89 Hageja märgib küll, et rakendatud õigusvastasel tegevusel oli „kõrvaline" osa mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete valdkonnas ning et süsiniku- ja grafiidiplokke ei müüdud kolmandatele isikutele. Väites, et komisjon hindas ebaõigesti kergendavaid asjaolusid, rõhutas ta ühtlasi, et tema ise ei ole tegelikult teatavaid keelatud koostööd puudutavaid kokkuleppeid rakendanud. Hageja argumentidega tema enda käitumise kohta ei saa siiski nõustuda. Nimelt on turule kartellikokkuleppe mõju hindamisel asjakohatu ettevõtja enda väidetav tegelik käitumine, arvesse tuleb võtta ainult rikkumisest tervikuna tulenevat mõju (eespool punktis 80 viidatud kohtuotsused komisjon *vs*. Anic Partecipazioni, punkt 152, ja Hercules Chemicals *vs*. komisjon, punkt 342).

90 Hageja menetlusdokumentidest tuleneb, et ta piirdub selle asjaolu väljatoomisega, et kartellikokkuleppe mõju teatavatele asjaomastele toodetele oli piiratud ja et kartellikokkulepet rakendati vaid osaliselt – väide, mis isegi siis, kui see on tõene, ei tõenda oma olemuselt seda, et komisjon hindas ekslikult rikkumise raskusastet, arvestades asjaolu, et kõnealusel õigusvastasel tegevusel oli reaalne konkurentsivastane mõju asjaomaste toodete EMP turule (Esimese Astme Kohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 148).

91 Veel tuleb välja tuua, et isegi kui eeldada, et kartellikokkuleppe konkreetset mõju ei ole õiguslikult piisavalt komisjoni poolt tuvastatud, on käesoleva rikkumise kvalifitseerimine „väga raskeks" siiski asjakohane. Rikkumise raskusastme hindamise kolm aspekti ei ole igakülgsel hindamisel sama kaaluga. Rikkumise laad on kõige olulisem „väga raskeks" kvalifitseeritud rikkumiste puhul. Suunistes sisalduvast väga raskete rikkumiste kirjeldusest nähtub, et kokkulepped ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on – nagu käesolevas asjas – hindade kindlaksmääramine, võivad ainuüksi oma laadi tõttu tuua kaasa kvalifitseerimise väga raskeks rikkumiseks, ilma et oleks vaja,

et kõnealust käitumist iseloomustaks teatav mõju või geograafiline ulatus. Seda järeldust kinnitab asjaolu, et kuigi raskete rikkumiste näidiskirjelduses on otseselt mainitud mõju turule ja suurele osale ühisturust, ei mainita väga raskete rikkumiste kirjelduses ei konkreetset mõju turule ega teatava geograafilise ala mõjutamist (Esimese Astme Kohtu 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02–T-51/02: Brasserie nationale jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-3033, punkt 178, ja eespool punktis 90 viidatud 25. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 150).

92 Mis puutub hageja argumenti komisjoni varasema, otsuses järgitud lähenemisviisile vastupidise praktika kohta, siis tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale (Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-167/04 P: JCB Service *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8935, punktid 201 ja 205, ja 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-76/06 P: Britannia Alloys & Chemicals *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-4405, punkt 60) ei kujuta komisjoni eelnev otsustuspraktika endast konkurentsi valdkonnas trahvide määramise õiguslikku raamistikku ja teisi juhtumeid käsitlevad otsused on diskrimineerimise olemasolu küsimuses üksnes soovituslikud, arvestades, et ei ole eriti tõenäoline, et sellele juhtumile omased jooned, nagu asjaomased turud, tooted, ettevõtjad ning ajavahemikud, oleksid identsed. Tuleb tõdeda, et hageja ei ole käesoleval juhul sellist diskrimineerimist tõendanud.

93 Hageja väidab lõpuks, et isegi kui oletada, et süüks pandavat tegevust võib kvalifitseerida „väga raskeks", oleks komisjon pidanud määrama „väga raskete" rikkumiste suhtes kohaldataval trahviskaalal kõige madalama trahvi lähtesumma, just selleks, et võtta arvesse selle tegevuse piiratud mõju kõnealustele turgudele.

94 Nende argumentidega näib hageja väitvat, et isegi kui möönda, et rikkumine kvalifitseeriti „väga raskeks” õigesti, rikkus komisjon proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta määras 35 miljonit eurot trahvi lähtesummaks, mis ei tohiks ületada 20 miljonit eurot, arvestades rikkumise piiratud mõju, sest hageja ei osalenud süsiniku- ja grafiidiplokkide ja -plaatide turul toime pandud rikkumises; tema kõrvalist osalemist mehaaniliste toodete sektoris toime pandud rikkumistes ja süüks pandava tegevuse äärmiselt piiratud mõju elektriliste toodete turgudele.

95 Tuleb siiski meenutada, nagu on märgitud eespool punktis 89, et ettevõtja enda väidetav tegelik käitumine on turule kartellikokkuleppe mõju hindamisel asjakohatu.

96 Pealegi nähtub otsuse põhjendustest 120 ja 124, et komisjon ei järeldanud, et kartellikokkuleppel oli suur mõju kõikidele asjaomastele toodetele ja klientidele, ning et ta vastupidi isegi nõustus, et see mõju võis teatavate konkreetsete toodete puhul olla piiratum, nagu märgib oma väidetes komisjoni tõdemustele tuginev hageja. Hageja muide ei väida, ega seda enam ei tõenda, et komisjon kirjeldas kartellikokkuleppe tagajärgi ebaõigesti, liialdades neid.

97 Tuleb ühtlasi meenutada, et hageja osales reas kooskõlastatud kokkulepetes ja/või tegevuses elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete ning nende tootmiseks kasutatavate süsiniku- ja grafiidiplokkide osas, ning kogu sellega seotud toodete rühma suhtes pandi toime üks ja keerukas rikkumine. Tuleb tõdeda, et rikkumisest turule tingitud tegeliku mõju hindamisel tuleb arvesse võtta ainult rikkumisest tervikuna tulenevat mõju (vt selle kohta eespool punktis 80 viidatud

kohtuotsused komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 152, ja Hercules Chemicals *vs.* komisjon, punkt 342), ning et hageja ei tõenda kartellikokkuleppe piiratud mõju pooltoodetele, mehaanilistele toodetele ega muu hulgas isegi „väikeklientidele" mõeldud elektrilistele toodetele.

98 Neil asjaoludel tuleb tagasi lükata väide, et süüks pandava õigusvastase tegevuse väidetavalt piiratud mõju arvestades on trahvi lähtesumma ebaproportsionaalne.

Väidetavalt liiga suur trahvi lähtesumma, arvestades hageja vähest osalust kartellikokkuleppes

99 Hageja selgitab, et komisjon peab rikkumise raskusastme ja seega trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel arvesse võtma iga süüdistatava ettevõtja osalemise suhtelist raskusastet. Esimese Astme Kohtu 11. detsembri 2003. aasta otsusele kohtuasjas T-59/99: Ventouris *vs.* komisjon (EKL 2003, lk II-5257, punktid 200 ja 219) viidates palub ta Esimese Astme Kohtul trahvisummat oluliselt vähendada selleks, et võetaks arvesse, et ta ei osalenud süsiniku- ja grafiidiplokkide turul rakendatud tegevuses, ning et tema roll mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete sektoris rakendatud tegevuses on vähetähtis. Hageja leiab, et kuna komisjon määras hageja lähtesummaks 35 miljonit eurot, mis on sama suur kui Morganil, ning Schunkile ja SGL-ile ainult 21 miljoni euro suuruse lähtesumma, kuigi kolm viimati nimetatud ettevõtjat osalesid kõikides otsuses osutatud tegevustes, siis rikkus ta võrdse kohtlemise põhimõtet.

100 Nagu komisjon õigesti rõhutab, ajab hageja oma argumentides segi rikkumise raskusastme hindamise, mille alusel määratakse kindlaks trahvi lähtesumma, ja iga

asjaomase ettevõtja rikkumises osalemise suhtelise raskusastme hindamise, kusjuures seda viimast küsimust tuleb uurida raskendavate või kergendavate asjaolude võimaliku kohaldamise raames.

101 Nagu juba märgitud, võttis komisjon rikkumise raskusastme hindamisel vastavalt suunistele arvesse selle rikkumise laadi, selle tegelikku mõju kõnealusele turule ja geograafilist ulatust.

102 Kui vastavalt suuniste punkti 1 A esimesele ja teisele lõigule võtab komisjon raskusastme hindamisel aluseks rikkumise mõju, siis tuleb selleks arvesse võtta just rikkumisest, milles osalesid kõik ettevõtjad, tervikuna tulenevat mõju (eespool punktis 80 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 152) nii, et iga ettevõtja individuaalsel käitumisel või tema kohta käivatel andmetel ei ole selles osas tähtsust.

103 Eespool punktis 99 viidatud kohtuotsust Ventouris *vs.* komisjon (punktid 200 ja 219) ei ole samuti asjakohane nimetada, kuivõrd selle puhul ei ole tegemist ühe ainsa rikkumisega nagu käesoleval juhul, vaid komisjoni poolt kahe eraldiseisva rikkumise eest määratud karistusega. Selles otsuses tuvastas Esimese Astme Kohus, et kuna komisjon karistas mõlemas rikkumises osalenud ettevõtjaid ja nendest ainult ühes rikkumises osalenud ettevõtjaid ühtemoodi, eiras ta proportsionaalsuse põhimõtet. Esimese Astme Kohus vähendas trahvisummat hagejal, kes oli osalenud nendest kahest rikkumisest ainult ühes, aga keda oli karistatud nii, nagu ta oleks osalenud mõlemas rikkumises.

104 Käesoleval juhul ei vaidlusta hageja, et oli ainult üks ainus rikkumine ja et ta osales selles. Ta väidab ainult, et tema osalemise suhteline raskusaste on teiste osalenud ettevõtjate, nagu Morgani, Schunki ja SGL-i, omast väiksem. Selle väite põhjenduseks esitatud hageja argumente uuritakse seega seoses väidetega, et komisjon hindas kergendavaid asjaolusid ebaõigesti.

Väidetavalt liiga suur trahvi lähtesumma, arvestades hageja käivet

105 Arvestades seda, et asjaomaste ettevõtjate suurus erineb üksteisest oluliselt ja selleks, et võtta arvesse igaühe konkreetset kaalu ning seega nende rikkumise reaalset mõju konkurentsile, kohtles komisjon kooskõlas suuniste punkti 1A neljanda ja kuuenda taandega rikkumises osalenud ettevõtjaid erinevalt. Selleks jagas ta asjaomased ettevõtjad kolme kategooriasse, lähtudes iga ettevõtja teenitud käibest kogu EMP-s käesolevas menetluses küsimuse all olevate toodete osas, lisades sellele iga ettevõtja omatarbe. Sellest tuleneb turuosa, mis esindab iga ettevõtja kaalu rikkumises ning tema tegelikku majanduslikku suutlikkust tekitada konkurentsile olulist kahju (otsuse põhjendused 289–291).

106 Võrdlus põhineb kõnealuste toodete (miljonites eurodes väljendatud) käibe andmetel viimase rikkumise aasta kohta, st 1998. aasta kohta, nagu nähtub otsuse põhjenduses 37

esitatud tabelist 1 pealkirjaga „Menetluse esemeks oleva tootegrupi eeldatav käive (sh omatarbele vastav väärtus) ning EMP turuosad 1998. aastal”:

Tarnijad	Käive (sh omatarbe väärtus)	Turuosa EMP-s (%)
Conradty	9	3
Hoffmann	17	6
[LCL]	84	29
Morgan	68	23
Schunk	52	18
SGL	41	14
Ülejäänud	20	7
Kokku	291	100

107 Selle tulemusena liigitati hageja ja Morgan kui kaks kõige suuremat ettevõtjat, suurema turuosaga kui 20%, esimesse kategooriasse. Schunk ja SGL, kes on keskmise suurusega ettevõtjad turuosadega 10 ja 20% vahel, paigutati teise kategooriasse. Hoffmann ja Conradty kui väikese suurusega ettevõtjad selle tõttu, et nende turuosa on alla 10%, paigutati kolmandasse kategooriasse (otsuse põhjendused 37 ja 297).

108 Eelnevate kaalutluste põhjal määras komisjon vastavalt rikkumise raskusastmele kindlaksmääratud lähtesummana hagejale ja Morganile 35 miljonit eurot, Schunkile ja SGL-ile 21 miljonit eurot ning Hoffmannile ja Conradtyle 6 miljonit eurot (otsuse põhjendus 298).

109 Hageja on oma väite raames seisukohal, et komisjon oli kohustatud arvesse võtma kõnealuste toodete müügi pealt EMP-s teenitud käivet ja et komisjoni määratud lähtesumma 35 miljonit eurot on igal asjaomaselt turul teenitud käibe suhtes ebaproportsionaalne (kuna kõnealune summa moodustab 41,7% otsuses nimetatud 84 miljoni euro suurusest käibest, 46,3% elektriliste süsinikust ja grafiidist toodete käibest ja 421% mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete käibest) ning sellisele järeldusele võib jõuda komisjoni varasemat otsustuspraktikat ja kohtupraktikat arvestades. Viimati nimetatu nõuab tema arvates, et trahvisumma oleks asjaomasel turul teenitud käibega „mõistlikult vastavuses".

110 Esiteks tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale (eespool punktis 92 viidatud kohtuotsus JCB Service *vs*. komisjon, punktid 201 ja 205, ning punktis 92 viidatud kohtuotsus Britannia Alloys & Chemicals *vs*. komisjon, punkt 60) ei kujuta komisjoni otsustuspraktika endast konkurentsi valdkonnas trahvide määramise õiguslikku raamistikku ja teisi juhtumeid käsitlevad otsused on diskrimineerimise olemasolu küsimuses üksnes soovituslikud, arvestades, et ei ole eriti tõenäoline, et sellele juhtumile omased jooned, nagu asjaomased turud, tooted, ettevõtjad ning ajavahemikud, oleksid identsed.

111 Tuleb tõdeda, et hageja ei tõenda sellist diskrimineerimist. Ta väidab üldiselt, et komisjoni hiljutise otsustuspraktika analüüsimisest nähtub, et „väga raskeid" maailma tasemel või kogu EMP territooriumil toime pandud rikkumisi käsitlevates asjades üldiselt aluseks võetud kõige suurem lähtesumma moodustab tavaliselt 10–20% asjaomase ettevõtja käibest asjaomastel turgudel. Hageja rõhutab, et erigrafiitide asjas määras komisjon talle lähtesummaks 7,5 miljonit eurot, mis moodustas umbes 14,5% asjaomaste toodete müügi pealt kogu maailmas teenitud käibest.

112 Sellele väitele vaidleb vastu komisjon, kes toob näited otsuste kohta, kus ta määras lähtesummad, mis ületavad 20% asjaomaste ettevõtjate käibest vastavatel turgudel. Komisjon mainib Asea Brown Boveri Ltd juhtumit, mille puhul viimasele määrati 21. oktoobri 1998. aasta otsuses 1999/60/EÜ [EÜ] artikli 81 alusel algatatud menetluses (IV/35.691/E-4 – eelisoleeritud torud) (EÜT 1999, L 24, lk 1), mida enne avaldamist parandati, trahvi lähtesummaks 50 miljonit eurot, mis moodustas 23% kõnealuste toodetega teenitud käibest. Komisjon meenutab ka 11. detsembri 2001. aasta otsust 2003/437/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 alusel algatatud menetluses (juhtum COMP/E-1/37.027 – tsinkfosfaat) (ELT 2003, L 153, lk 1), milles 3 miljoni euro suurune lähtesumma moodustas ligi 100% kõigi kartellikokkulepe nelja põhiliikme käibest asjaomasel turul.

113 Peale selle on oluline meenutada, et komisjonil on trahvisummade kindlaksmääramisel kaalutlusruum, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele (Esimese Astme Kohtu 21. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-229/94: Deutsche Bahn *vs*. komisjon, EKL 1997, lk II-1689, punkt 127). See, et komisjon on minevikus kohaldanud teatud tüüpi rikkumiste puhul teatud tasemel trahve, ei takista teda igal hetkel seda taset tõstmast, et tagada ühenduse konkurentsipoliitika elluviimine (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique diffusion française jt *vs*. komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 109) ning tugevdada trahvide hoiatavat mõju (Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-327/94: SCA Holding *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-1373, punkt 179).

114 Teiseks tuleb esile tuua, et vastupidi hageja väidetule ei ole komisjonil trahvisummade kindlaksmääramisel vastavalt konkreetse rikkumise raskusastmele ja kestusele kohustust arvutada trahvi lähtuvalt asjaomaste ettevõtjate käibest tulenevast põhisummast ja konkreetsemalt kõnealuste toodetega teenitud käibest (vt selle kohta eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 255).

115 Rikkumiste raskusaste tuleb kindlaks määrata mitme asjaolu alusel, nagu konkreetse juhtumi eripärased tehiolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, isegi kui kohustuslikult arvesse võtmisele kuuluvatest tingimustest ei ole kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu (vt eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 241 ja viidatud kohtupraktika).

116 Järgides määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 märgitud ülempiiri, mis viitab kogukäibele (eespool punktis 113 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *vs*. komisjon, punkt 119), võib komisjonil olla mõistlik võtta arvesse asjaomase ettevõtja käivet, et hinnata rikkumise raskusastet trahvisumma kindlaksmääramisel, ent siiski ei tule sellele käibele omistada ebaproportsionaalset tähtsust teiste hinnanguelementidega võrreldes (eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 257 ja viidatud kohtupraktika).

117 Käesolevas asjas kohaldas komisjon suunistes määratletud arvutusmeetodit, millega nähakse ette suure hulga asjaolude arvessevõtmine rikkumise raskusastme hindamisel trahvisumma määramiseks, sh rikkumise laad, selle konkreetne mõju, asjaomase turu geograafiline ulatus ning trahvi vajalik hoiatav mõju. Kuigi suunistes ei sätestata trahvisummade arvutamist sõltuvalt kogu- või asjaomasest käibest, ei ole nendega ka vastuolus see, kui viidatud käibeid trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võetakse, et kinni pidada ühenduse õiguse üldpõhimõtetest, kui asjaolud seda nõuavad (eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punktid 258 ja 260).

118 Sellest johtub, et kuigi ei saa eitada, nagu rõhutab hageja, et asjaomaste toodete müügist tekkinud käive kujutab endast kohast alust, et hinnata, nagu komisjon seda otsuses tegi, kuidas konkurentsi asjaomasel ühenduse kaubaturul EMP-s kahjustati ning milline oli

kartellikokkuleppes osalejate suhteline tähtsus kõnealusel turul, ei ole see asjaolu siiski kaugeltki ainus kriteerium, mille alusel peab komisjon rikkumise raskust hindama.

119 Järelikult, vastupidi hageja väidetule omistataks asjaomaste toodete käivet puudutavale tegurile liiga suur tähtsus, kui komisjoni määratud trahvi lähtesumma proportsionaalsuse hindamine piirduks nimetatud trahvisumma ja asjaomaste toodete käibe seosega. Rikkumise enda laad, selle konkreetne mõju, asjaomase turu geograafiline ulatus ja trahvi vajalik hoiatav mõju on käesolevas asjas komisjoni poolt arvesse võetud tegurid, mis võivad eespool mainitud summat õigustada. Selles osas määratles komisjon õigesti, et tegemist on „väga raske" rikkumisega, kuna hageja osales horisontaalses kartellikokkuleppes, mis seisnes põhiliselt otseselt või kaudselt müügihindade või klientidele kohaldatavate mis tahes muude tehingutingimuste kindlaksmääramises, turgude ärajagamises eelkõige klientide jaotamise teel, ja kartelli liikmeteks mitteolevate konkurentide vastases kooskõlastatud tegevuses, ning millel oli asjaomaste toodete EMP turule konkreetne mõju.

120 Kolmandaks, väite puhul, et lähtesumma on „igal asjaomasel turul" teenitud käibega võrreldes ebaproportsionaalne, ei võeta arvesse rikkumise kvalifitseerimist ainult üheks rikkumiseks, millega hageja oma menetlusdokumentides otseselt nõustus. Seetõttu ei ole hageja nimetatud seosed lähtesumma ja ühelt poolt elektriliste süsinikust ja grafiidist toodete ning teiselt poolt mehaaniliste toodete pealt teenitud käivete vahel asjakohased, ja arvesse saab võtta ainult seost selle summa ja asjaomasel turul teenitud käibe vahel, milleks on otsuses hinnatud 84 miljonit eurot.

121 Ent asjaolu, et trahvi lähtesumma võrdub peaaegu poole kõnealuse käibega, ei ole iseenesest otsustav. Nimelt on see 35 miljoni euro suurune summa vaid vahesumma,

mida suunistes määratletud meetodi kohaldamise raames seejärel kohandatakse sõltuvalt rikkumise kestusest ning täheldatud raskendavatest või kergendavatest asjaoludest (Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-220/00: Cheil Jedang *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-2473, punkt 95).

122 Konkreetselt nende rikkumiste osas, mida tuleb lugeda „väga raskeks", piirduvad suunised märkusega, et võimalik trahvisumma on „üle 20 miljoni [euro]". Ainsad suunistes mainitud ülempiirid, mida kohaldatakse nimetatud rikkumiste suhtes, on määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 sätestatud üldine 10% piirmäär kogukäibest (vt suuniste põhjendused ja punkti 5 alapunkt a), mille rikkumist ei ole käesolevas asjas väidetud, ja rikkumise kestuse alusel määratavat lisasummat puudutavad ülempiirid (vt suuniste punkti 1B esimese lõigu teine ja kolmas taane). Kui tegemist on „väga raske" rikkumisega, siis suunistes ei takista mitte miski sellisel tasemel tõusu, mille absoluutväärtus on identne komisjoni poolt käesolevas asjas kohaldatuga.

123 Vastavalt kohtupraktikale ei keelata määruse nr 17 artikli 15 lõikega 2 komisjonil oma arvutuste tarvis viidata vahesummale, mis ületab üldist piirmäära 10% kogukäibest. Selle sättega ei ole vastuolus ka see, kui vahepealsed rikkumise raskusastet ja kestust arvessevõtvad arvutustehted tehakse seda piiri ületava summaga (eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 278).

124 Hageja ei saa tulemuslikult tugineda eespool punktis 113 viidatud kohtuotsusele Musique diffusion française jt *vs*. komisjon ja Esimese Astme Kohtu 14. juuli 1994. aasta otsusele kohtuasjas T-77/92: Parker Pen *vs*. komisjon, (EKL 1994, lk II-549), kuivõrd need otsused puudutavad lõpliku trahvisumma ja mitte trahvi lähtesumma kindlaksmääramist rikkumise raskusastme alusel, ja kuivõrd komisjon ei arvutanud käesoleval juhul seda summat hageja kogukäibe alusel (vt selle kohta eespool punktis 121 viidatud

kohtuotsus Cheil Jedang *vs*. komisjon, punktid 98 ja 99, ning Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-31/99: ABB Asea Brown Boveri *vs*. komisjon, (EKL 2002, lk II-1881, punkt 156).

125 Esitatud kaalutlustest tuleneb, et väide, mille kohaselt hageja käivet arvestades on trahvi lähtesumma liiga suur, tuleb tagasi lükata.

Trahvi hoiatava mõju arvessevõtmine

126 Hageja heidab esiteks komisjonile esimest korda repliigis ette, et trahvi vajaliku hoiatava ulatuse arvessevõtmise osas rikkus komisjon EÜ artiklit 253.

127 Kohtupraktikast nähtub, et väide põhjendatuse puudumise või ebapiisava põhjendatuse kohta on avalikul huvil põhinev väide, mida ühenduse kohus peab kontrollima omal algatusel (Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon *vs*. Sytraval ja Brink's France (EKL 1998, lk I-1719, punkt 67), ja millele pooled võivad järelikult tugineda menetluse igas staadiumis (Euroopa Kohtu 20. veebruari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-166/95 P: komisjon *vs*. Daffix, EKL 1997, lk I-983, punkt 25, ja Esimese Astme Kohtu 13. detsembri 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-45/98 ja T-47/98: Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs*. Komisjon, EKL 2001, lk II-3757, punkt 125).

128 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab üksikakti põhjendusest selgelt ja ühemõtteliselt ilmnema õigusakti autoriks oleva institutsiooni arutluskäik selliselt, et huvitatud isikutel oleks võimalik teada saada võetud meetme põhjused ja et pädeval

kohtul oleks võimalik teostada kohtulikku kontrolli. Põhjenduste nõuet tuleb hinnata üksikjuhtumi asjaolusid arvestades. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks välja toodud kõik asjassepuutuvad faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuivõrd küsimust, kas õigusakti põhjendus vastab EÜ artikli 253 nõuetele, tuleb hinnata mitte üksnes lähtuvalt selle sõnastusest, vaid samuti selle kontekstist (vt eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, punkt 63 ja viidatud kohtupraktika).

129 Mis puudutab trahvide määramist konkurentsiõiguse rikkumise tõttu, siis komisjon täidab oma põhjendamiskohustust, kui ta märgib oma otsuses hindamise alused, mis võimaldasid tal mõõta rikkumise raskusastet ja kestust, ilma et tal oleks kohustust esitada üksikasjalikumat selgitust või arvandmeid trahvide arvutamise viisi kohta (vt selle kohta eespool punktis 85 viidatud kohtuotsus Cascades *vs.* komisjon, punktid 38–47; vt ka Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98–T-214/98: Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-3275, punkt 1532). Arvandmed trahvide arvutamise viisi kohta, isegi kui sellised andmed on kasulikud, ei ole põhjendamiskohutuse osas hädavajalikud (Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/99 P: Salzgitter *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-10761, punkt 75).

130 Mis puutub trahvi lähtesummade absoluutväärtuses kehtestamise põhjendamisse, siis tuleb meenutada, et trahvid on komisjoni konkurentsipoliitika üks instrument ja et komisjonil peab olema kaalutlusruum nende summade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele (Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-150/89: Martinelli *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1165, punkt 59). Lisaks tuleb vältida seda, et trahvid oleksid ettevõtjatele liiga ootuspärased. Seega ei nõuta, et komisjon esitaks selles osas muid kui rikkumise raskusastet ja kestust puudutavaid põhjendusi.

131 Mis puutub käesoleval juhul hageja väitesse, et otsust ei ole lähtesumma määramisel trahvi hoiatava mõju arvessevõtmise osas põhjendatud ja et seda elementi ei ole eristatud, siis tuleb märkida esiteks, et kuna konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratavate trahvide eesmärk on hoiatada, siis selle mõju tagamise nõue kujutab endast üldist nõuet, millest komisjon peab kogu trahvide arvutamise aja jooksul juhinduma, ega eelda ilmtingimata seda, et nimetatud arvutus hõlmab konkreetset etappi, milles hinnatakse tervikuna kõiki kohaseid asjaolusid selle eesmärgi saavutamiseks (Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-15/02: BASF *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-497, punkt 226).

132 Suunistes ei ole komisjon määratlenud meetodit ega spetsiifilisi kriteeriume, mida tuleb hoiatuseesmärgi arvessevõtmiseks järgida ja mille kohaldamine oleks talle kohustuslik, kui need oleksid olnud sõnaselgelt kehtestatud. Rikkumise raskusastme hindamist puudutavate juhiste kontekstis mainib suuniste punkti 1A neljas taane ainult vajadust määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju.

133 Teiseks tuleb märkida, et vastupidi hageja kinnitustele on komisjon otseselt rõhutanud vajadust määrata trahvid hoiataval tasemel kindlaks trahvide kindlaksmääramisel kasutatud üldise lähenemisviisi raames, ning ta käsitles kartellikokkuleppes osalejaid vastavalt asjakohase käibe alusel määratud turuosale erinevalt ning määras LCL trahvi lähtesummaks 35 miljonit eurot (otsuse põhjendused 271 ja 289).

134 Otsusest tuleneb selgelt, et trahvi lähtesumma kindlaksmääramiseks vastavalt rikkumise raskusastmele määratles komisjon esiteks rikkumise kui sellise, võttes arvesse objektiivseid asjaolusid, nagu rikkumise enda laad, selle mõju turule ja selle turu geograafiline ulatus, ning teiseks võttis komisjon arvesse subjektiivseid asjaolusid, nagu kartellis osaleva iga ettevõtja konkreetne kaal ja seega nende õigusvastase tegevuse reaalne mõju konkurentsile. Komisjon on eeskätt oma analüüsi teises pooles järginud

trahvi hoiatava taseme tagamise eemärki, arvestades iga ettevõtja suhtelist kaalu rikkumises ning tema tegelikku majanduslikku suutlikkust tekitada asjaomasel turul olulist kahju konkurentsile. Rikkumise raskusastme hindamise lõppedes määras komisjon otse kindlaks lähtesumma, võttes arvesse kõiki eespool viidatud asjaolusid.

135 Seega näib, et komisjon märkis oma otsuses vastavalt eespool punktis 129 viidatud kohtupraktikale hindamise alused, mis võimaldasid tal mõõta toime pandud rikkumise raskusastet, ning seega ei saa talle EÜ artikli 253 rikkumist ette heita.

136 Hageja väidab teiseks, et lähtesummat hoiatava mõju eesmärgil suurendades rikkus komisjon *non bis in idem* põhimõtet. Hageja arvates õigustas komisjon ebaõigesti otsuses ja kostja vastuses kahte järjestikust trahvisumma suurendamist, tuginedes samale põhjusele, nimelt sellele, et hageja oli süüks pandava tegevuse õigusvastasusest teadlik ja teadvustas seda. Hageja väidab, et seda tehes mõistis komisjon ta kaks korda süüdi samal põhjusel ja rikkus seega eelnimetatud põhimõtet.

137 Tuleb meenutada, et kodukorra artikli 44 lõike 1 punktist c selle koostoimes artikli 48 lõikega 2 nähtub, et menetluse aluseks olevas hagiavalduses tuleb esitada hagi ese ning ülevaade fakti- ja õigusväidetest ning et menetluse käigus ei või esitada uusi väiteid, kui need ei tugine faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mis on tulnud ilmsiks menetluse käigus. Siiski tuleb tunnistada vastuvõetavaks väide, millega täiendatakse otseselt või kaudselt varem menetluse aluseks olevas hagiavalduses esitatud väidet ja millel on varem esitatud väitega otsene seos (Esimese Astme Kohtu 20. septembri 1990. aasta otsus kohtuasjas T-37/89: Hanning *vs.* parlament, EKL 1990, lk II-463, punkt 38, ning 17. juuli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-118/96: Thai Bicycle *vs.* nõukogu, EKL 1998, lk II-2991, punkt 142).

138 On kindel, et *non bis in idem* põhimõtte rikkumise väite esitas hageja esimest korda repliigis vastuseks väidetavale komisjoni uuele vastuväitele, mille kohaselt on tal lubatud trahvisumma kindlaks määrata trahvi hoiatavat mõju arvestades, eriti kui tegemist on klassikalise konkurentsiõiguse rikkumisega.

139 Seda kostja vastuses esitatud komisjoni lihtsat tähelepanekut ei saa pidada õiguslikuks või faktiliseks asjaoluks, mis tuli ilmsiks menetluse käigus, kui meelde tuletada, et otsuses viitas komisjon selgelt vajadusele jälgida, et trahv määrataks kindlaks nii suurena, et oleks tagatud selle piisavalt hoiatav mõju. Peale selle ei ole hoiatava mõju kohaldamise osas *non bis in idem* põhimõtte rikkumise konkreetse väite puhul tegemist varem hagiavalduses otseselt või kaudselt esitatud väite täiendamisega.

140 Neil asjaoludel tuleb väide *non bis in idem* põhimõtte rikkumise kohta jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

141 Hageja väidab kolmandaks, et hoiatavale mõjule toetumine oli igal juhul kasutu ja järelikult alusetu. Hageja väidab, et alates menetluse algatamisest Ühendriikides 1999. aasta aprillis muutis ta radikaalselt ja tegelikult oma turunduspoliitikat ja seda enne igasugust komisjoni sekkumist, mis näitab, et teda oli juba konkurentsieeskirjade uuesti rikkumisest loobuma pandud. Seega tuleb hageja arvates määratud trahvi hoiatava mõju eesmärgil suurendamine tühistada ja trahvi lähtesummat oluliselt vähendada.

142 Peab täheldama, et eelnimetatud väide tuleb Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 48 lõike 2 alusel samuti vastuvõetamatuse tõttu jätta läbi vaatamata ja seda samadel põhjustel, mis on nimetatud eespool punktis 139.

143 Igal juhul nähtub kohtupraktikast, et kuigi on oluline, et ettevõtja võttis kasutusele meetmeid takistamaks ühenduse konkurentsiõiguse edasiste rikkumiste toimepanemist tema töötajate poolt, ei muuda see asjaolu midagi tuvastatud rikkumise olemasolus. Seega ei ole komisjon kohustatud seda elementi kergendava asjaoluna arvesse võtma, eriti kuna käesolevas asjas on tegu EÜ artikli 81 ilmse rikkumisega (eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 373). Kuigi hageja tugineb sellele asjaolule seoses trahvi hoiatava mõju arvessevõtmisega, mitte ametlikult kergendava asjaoluna, tuleb käesoleval juhul kasutada sama lähenemist.

144 Selles suhtes tuleb märkida, et ettevõtja poolt konkurentsiõiguse korduva rikkumise ärahoidmiseks võetud sisemeetmete tõhusust on võimatu kindlaks määrata. Käesoleval juhul, ja nagu komisjon õigesti rõhutab, ei pannud hageja turunduspoliitika radikaalne ja tegelik muutmine, mis olevat toimunud kohe, kui 1999. aasta aprillis tehti teatavaks menetluse algatamine Ühendriikides ja mis väljendus range konkurentsieeskirjade täitmise programmi kehtestamises, hagejat otsuses märgitud kartellist loobuma, sest hageja nõustus tegema koostööd alles siis, kui teda teavitati komisjoni algatatud uurimisest.

145 Järelikult ei saa väitega hoiatava mõju ebaõige hindamise kohta nõustuda ja vastavat trahvisumma vähendamise nõuet ei saa rahuldada.

Õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumine

146 Tuleb meenutada, et õigus nõuda õiguskindluse kaitset on igal eraõiguslikul isikul, kes on olukorras, kus ühenduse administratsioon on tekitanud põhjendatud lootusi (Euroopa Kohtu 11. märtsi 1987. aasta otsus kohtuasjas 265/85: Van den Bergh en Jurgens ja Van Dijk Food Products *vs*. komisjon, EKL 1987, lk 1155, punkt 44, ja 26. juuni 1990. aasta otsus kohtuasjas C-152/88: Sofrimport *vs*. komisjon, EKL 1990, lk I-2477, punkt 26), kusjuures sellisteks tagatisteks on täpne, tingimusteta ja vastastikku kooskõlas olev teave, mis olenemata selle edastamise vormist, on pärit volitatud ja usaldusväärsest allikast (Esimese Astme Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon jt *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-1181, edaspidi „Tokai I kohtuotsus", punkt 152 ja viidatud kohtupraktika).

147 Käesolevas asjas piirdub hageja üksnes selle kinnitamisega, et komisjoni pädevad talitused edastasid talle „informatsiooni", mille põhjal ta võis õiguspäraselt „loota", et arvestades tema panust rikkumise tõendamisse, ei ületa lähtesumma 20 miljonit eurot. Piisab sellest, kui täheldada, et see, kuidas hageja ise kirjeldab oma suhet haldusasutusega, ei tähenda, et komisjoni talitused andsid talle täpseid tagatisi. Viitamine telefonivestlusele, milles üks komisjoni töötaja olevat hagejale öelnud, et trahv on kindlasti üle 15 miljoni euro „juhul, kui komisjon kohaldab 20 miljoni euro suurust lähtesummat", ei ole selles suhtes täpsete tagatiste tõendamiseks üldse asjassepuutuv, sest tegemist on komisjoni väljendatud lihtsa oletusega.

148 Sellest nähtuvalt tuleb väide õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumise kohta tagasi lükata.

149 Kõikidest esitatud põhjendustest tuleneb, et väited rikkumise raskusastme ebaõigesti hindamise ja trahvi lähtesumma ebaproportsionaalsuse kohta tuleb tagasi lükata.

Rikkumise kestus

150 Vastavalt määruse nr 17 artikli 15 lõikele 2 on rikkumise kestus üks asjaoludest, mida tuleb konkurentsieeskirju rikkunud ettevõtjatele trahvi määramisel arvesse võtta.

151 Rikkumise kestusega seotud teguri osas on suunistes ette nähtud, et eristatakse lühiajalisi rikkumisi (üldiselt lühemad kui üks aasta), mille puhul raskusastme põhjal määratud lähtesummat ei suurendata; keskmise kestusega rikkumisi (üldiselt kestavad ühe aasta kuni viis aastat), mille puhul seda summat võib suurendada kuni 50% võrra, ning pikaajalisi rikkumisi (üldiselt pikemad kui viis aastat), mille puhul seda summat võib suurendada kuni 10% aasta kohta (punkti 1B esimese lõigu esimene kuni kolmas taane).

152 Otsuse põhjenduses 300 märkis komisjon, et kõik ettevõtjad on toime pannud pikaajalise rikkumise ja et trahvide lähtesummasid tuleb järelikult suurendada 10% võrra rikkumise iga täisaasta eest ja 5% võrra kogu täiendava perioodi eest, mis on vähemalt kuus kuud, aga lühem kui aasta, mille tulemusel suurendati hageja trahvi lähtesummat 105% võrra, arvestades tema osalemist rikkumises kümne aasta ja kaheksa kuu jooksul.

153 Esiteks tuleb märkida, et hageja ei vaidlusta otseselt rikkumise kestust, mille komisjon aluseks võttis. Ta märgib siiski hagiavalduse punktis 140, et komisjon suurendas trahvi lähtesummat 105% võrra kümme aastat ja kaheksa kuud kestnud rikkumise eest, ja seda „vaatamata asjaolule, et [hageja] lõpetas rikkumise vähemalt kuus kuud enne teisi osalejaid". Seda viimast väidet korratakse arutelus kergendavate asjaolude üle ja seoses sellise asjaolu arvessevõtmisega, et hageja olevat rikkumise lõpetanud koguni enne komisjoni sekkumist ja „hiljemalt 1999. aasta juunis" (hagiavalduse punkt 165). Seega näib, et hageja ja komisjon ei ole eri meelt rikkumise kestuse suhtes, mis algas 1988. aasta oktoobris ja lõppes 1999. aasta juunis, vastavalt otsuse põhjendusele 299.

154 Teiseks tuleb märkida, et hageja väidab, et lähtesummat 105% võrra suurendades rikkus komisjon õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtteid, ning tugineb selle kinnituse põhjenduseks üksnes komisjoni sellealasele otsustuspraktikale, millest nähtub tema arvates maksimaalne suurendamine 100% võrra, isegi üle 20 aasta pikkuse kestusega rikkumiste korral.

155 Piisab siiski sellest, kui tuvastada, et hageja ise tõi näite komisjoni otsusest, st komisjoni 2. juuli 2002. aasta otsus 2003/674/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 alusel algatatud menetluses (juhtum C.37.519 – Metioniin) (ELT 2003, L 255, lk 1), kus kaksteist aastat ja kümme kuud kestnud rikkumise korral suurendati summat 125% võrra. Selle otsuse peale esitati hagi Esimese Astme Kohtusse (Esimese Astme Kohtu 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/02: Degussa *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-897), kes kinnitas komisjoni poolt tuvastatud rikkumise kestust, kuid kellel ei tulnud selle alusel summa suurendamise asjus seisukohta avaldada.

156 Peale selle tõi komisjon kostja vastuses teisi näiteid otsustest, milles ta kohaldas üle 100% võrra suurendamist, ja mida hageja repliigis ei vaidlustanud.

157 Pealegi ei saa vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale (Euroopa Kohtu 14. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-350/88: Delacre jt *vs.* komisjon, EKL 1990, lk I-395, punkt 33 ja viidatud kohtupraktika) ettevõtjatel olla õiguspärast ootust, et säilib mingi hetke olukord, mis võib ühenduse institutsioonide kaalutlusõiguse teostamisel muutuda.

158 Ent ühenduse konkurentsieeskirjade kohta tuleneb kohtupraktikast selgelt (eespool punktis 113 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *vs.* komisjon, punkt 109, ja Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-23/99: LR AF 1998 *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1705, punkt 237), et nende tõhus kohaldamine nõuab, et komisjon võib igal ajal kohandada trahvi suurust konkurentsipoliitika vajadustele. Järelikult ei saa asjaolu, et komisjon kohaldas minevikus teatavat tüüpi rikkumiste suhtes teatud määraga trahve, välistada tal võimalust seda määra tõsta määruses nr 17 sätestatud piirides.

159 Lõpuks tuleb rõhutada, et lähtesumma 105% võrra suurendamist ei saa pidada ilmselgelt ebaproportsionaalseks, arvestades rikkumise pikaajalist kestust, mida hageja tunnistab.

160 Esitatud kaalutlustest tuleneb, et väide õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumise kohta rikkumise kestuse alusel lähtesumma 105% võrra suurendamise tõttu tuleb tagasi lükata.

Kergendavad asjaolud

161 Nagu ilmneb kohtupraktikast, tuleb siis, kui rikkumise panevad toime mitu ettevõtjat, uurida iga ettevõtja rikkumises osalemise suhtelist raskusastet (eespool punktis 83 viidatud kohtuotsus Suiker Unie jt *vs.* komisjon, punkt 623, ja eespool punktis 80

viidatud kohtuotsus komisjon *vs*. Anic Partecipazioni, punkt 150), selleks et kindlaks määrata, kas nende suhtes esineb raskendavaid või kergendavaid asjaolusid.

162 Suuniste punkt 3 näeb ette trahvi lähtesumma kohandamise olenevalt teatavatest kergendavatest asjaoludest.

Hageja väidetavalt passiivse rolli arvestamata jätmine

163 Ettevõtja „puhtalt passiivne või käsutäitja roll" rikkumise toimepanemises on juhul, kui see on tõendatud, vastavalt suuniste punkti 3 esimesele taandele kergendav asjaolu, kusjuures on täpsustatud, et see passiivne roll eeldab, et asjaomane ettevõtja hoidis „madalat profiili", mida iseloomustab aktiivse osalemise puudumine konkurentsivastase kokkuleppe või kokkulepete väljatöötamise juures (eespool punktis 121 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *vs*. komisjon, punkt 167).

164 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib tegurite hulgas, mis tõendavad ettevõtja passiivset rolli kartellis, arvesse võtta eelkõige tema märgatavalt juhuslikumat kohtumistel osalemist, võrreldes kartellikokkuleppe tavaliste pooltega (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-311/94: BPB de Eendracht *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-1129, punkt 343), tema hilisemat sisenemist rikkumise esemeks olevale turule, sõltumata tema osalemise kestusest (vt selle kohta Euroopa Kohtu 10. detsembri 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjades 240/82–242/82,- 261/82, 262/82, 268/82 ja 269/82: Stichting Sigarettenindustrie jt *vs*. komisjon, EKL 1985, lk 3831, punkt 100), või ka rikkumises osalenud kolmandate ettevõtjate esindajate poolt selle kohta tehtud sõnaselgete avalduste olemasolust (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-317/94: Weig *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-1235, punkt 264).

165 Hageja kinnitab esiteks, et ta ei tegutsenud kunagi süsiniku- ja grafiidiplokkide turul ega saanud seega sellel turul rikkumist toime panna. Igal juhul, kui oletada, et ta osales pooltoodete turul toime pandud rikkumises, saaks tema rolli selle rikkumise toime panemises pidada vaid passiivseks, nagu komisjon seda tema arvates tunnistab otsuse põhjenduses 232.

166 Kui Esimese Astme Kohus küsis kohtuistungil, milline on nende argumentide, mis esitati seoses kergendavate asjaolude arvessevõtmist puudutava väitega ja mille ainus nõue on trahvi oluline vähendamine, täpne ulatus, täpsustas hageja, et ta ei kavatsenud vaidlustada komisjoni tuvastatud rikkumist, vaid ainult nõuda passiivset rolli.

167 Mis puudutab lõikajate väljajätmisega seotud konkurentsivastast käitumist, siis selgitab komisjon otsuse põhjenduses 154, et lisaks sellele, et müüa süsinikust valmistooteid, nagu süsinikuharjad, müüsid kartelli liikmed samuti pressitud süsinikuplokke, mida ei olnud harjade või muude toodete valmistamiseks lõigatud ega töödeldud. Teatud arv lõikajaid, kes ei olnud kartellikokkuleppe pooled, ostis neid süsinikuplokke, lõikas neid ja tegi neist lõpp-produkti, mida müüs klientidele. Olles samal ajal kartelli liikmete kliendid, on need lõikajad neile ka valmistoodete osas konkurentsi allikas.

168 Otsuse põhjendustest 154–166 nähtub, et kartelli poliitika eesmärk oli piirata konkurentsi, mida lõikajad võivad pakkuda neist plokkidest valmistatud valmistoodete osas ning seda tehti nii, et lõikajaid keelduti nendega varustamast, või kui neid varustati, siis määrati tarnitud süsinikuplokkidele kõrgem hind.

169 Otsuse põhjendustes 159 ja 232 heidab komisjon hagejale selgelt ette selles kartelli poliitikas osalemist. Otsuse põhjendus 232 on sõnastatud nii:

„Igal juhul ei nõustu komisjon [LCL-i] kinnitusega, et [ta] ei osalenud kartelli tegevuses, mis seisnes „lõikajate" väljajätmises, põhjusel et [ta] kasutas ettevõttesiseselt ära kõik plokid, mis [ta] tootis. Nagu on märgitud [punktis] 7.8, osales [LCL] tegelikult kartelli tegevuses, mis seisnes selles, et plokke kas ei müüdud „lõikajatele" või müüdi ainult väga kõrgete hindadega. Kartelli 14. oktoobri 1993. aasta kohtumisel küsimusele „Kas me peaksime plokke müüma ja loobuma oma kasumimarginaalist või mitte?", olevat [LCL] teatanud, et [ta] „püüab müüa võimalikult vähem plokke ja leiab, et on eelistatav müüa plokke ainult omaenda äriühingutele". Isegi kui [LCL] ei osalenud [ise] „lõikajate" tegelikus boikoteerimises, ühines [ta] ilmselgelt kartelli üldpoliitikaga, mis seisnes „lõikajate" varustamise lõpetamises või nende varustamises vaid väga kõrgete hindade eest, ja [ta] sai nagu teisedki kartelli liikmed kasu lõikajatepoolse konkurentsi vähenemisest. Nendest faktilistest asjaoludest piisab [LCL-i] vastutuse tõendamiseks".

170 Nii näib, et vastupidi hageja kinnitustele, ei tunnustata otsuse põhjenduses 232 kuidagi hageja passiivset rolli, st seda, et ta ei osalenud aktiivselt lõikajate väljajätmist puudutava konkurentsivastase kokkuleppe väljatöötamises, vaid sellest tuleb vastupidi välja hageja sõnaselge seisukohavõtt lõikajate plokkidega varustamise lõpetamise poolt ja koguni sellise lahenduse soovitamine kartellikokkuleppe liikmetele.

171 Hageja märgib teiseks, et komisjon tunnistab, et tal oli vaid vähetähtis roll mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete sektoris toime pandud tegevuses. Peale selle olevat

hageja komisjoni enda tõdemuste kohaselt lõpetanud tehnilise komitee kohtumistel osalemise 1999. aasta aprillis ehk kaheksa kuud enne kartelli laialiminekut, mida tema sõnul peeti vähemalt Schunki poolt suureks probleemiks.

172 Ta väidab sisuliselt, et ta ei osalenud arvukatel kohtumistel, mis korraldati Morgani, Schunki ja SGL-i vahel väljaspool tehnilise komitee kohtumiste raamistikku ja kus võeti vastu enamik tähtsaid otsuseid (nimelt hindade kehtestamine ja klientide jagamine), ning ta tugineb ühe oma töötaja, mehaaniliste toodete rahvusvahelise tootejuhi tunnistusele, kes rõhutas oma avalduses, et „[LCL] ei osalenud peale kolme European Carbon and Graphite Association'i (ECGA, Euroopa Süsiniku ja Grafiidi Assotsiatsioon) korraldatud kohtumise [2. aprillil 1998 Bandol'is (Prantsusmaa), 12. oktoobril 1998 Berliinis (Saksamaa) ja 8. aprillil 1999 Stratford-upon-Avon (Ühendkuningriik)] ühelgi teisel kahe- või mitmepoolsel kohtumisel mehaaniliste toodete teemal".

173 Kui Esimese Astme Kohus küsis kohtuistungil, milline on nende argumentide täpne ulatus, täpsustas hageja, et tema töötaja tunnistus puudutas ainult asjaomase isiku osalemist ning et ta ei vaidlusta oma osalemist tehnilise komitee kohtumistel mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete teemal.

174 Otsusest nähtub, et kartellikokkulepe toimimine põhines peamiselt kolme tüüpi kohtumistel, nimelt kõrgetasemelised kohtumised, tehnilise komitee kohtumised ja kohalikud kohtumised, millest kaks esimest toimusid kaks korda aastas. Kartelli kohtumised Euroopa tasandil toimusid sageli väljaspool Euroopa selle sektori kutseühingu, nimelt eeskätt Association of European Graphite Electrode Producers (AEGEP, Euroopa grafiitelektrooditootjate ühing), seejärel ECGA kohtumisi.

175 Otsused hinnataseme ja -tõusude kohta tehti põhimõtteliselt kord aastas tehnilise komitee sõltumatul kohtumisel. Pärast arutelu leppis tehniline komitee kokku hinnatõusud järgmiseks aastaks. Kui kartelli liikmed ei jõudnud konkreetse riigi osas hinnatõusu suhtes kokkuleppele, saadeti otsus üldjuhul edasi kartelli kõnealust riiki puudutavale kohalikule kohtumisele. Tehnilise komitee kohtumistel või kohalikel kohtumistel kokku lepitud hinnatõusud kinnitati seejärel kõrgetasemelisel kohtumisel (otsuse põhjendused 98 ja 99).

176 Komisjon märgib, et nii kõrgetasemelised kui ka tehnilise komitee kohtumised puudutasid elektrilisi ja mehaanilisi süsinikust ja grafiidist tooteid – nimetus, mille alla liigitatakse otsuses (põhjendus 4) valmistooted ja pooltooted, kusjuures on täpsustatud, et kuna toodete arv ja kokkulepete keerukus suurenes, jagati tehnilise komitee kohtumised sageli kaheks eraldi istungiks, millest ühel käsitleti elektrilisi tooteid ja teisel mehaanilisi tooteid (otsuse põhjendused 75 ja 76).

177 Hageja ei vaidlusta komisjoni tuvastatud kartellikokkuleppe toimimise asjaolusid. Kui arvestada selliselt kirjeldatud kartellikokkuleppe toimimist, hageja osalemist kõrgetasemelistel kohtumistel ja tehnilise komitee kohtumistel, mida ei ole vaidlustatud ning mida juba tunnistati vastuses vastuväiteteatisele; ning asjaolu, et hageja esindaja oli mehaaniliste toodete kõrgetasemelistel kohtumistel ametlik ettekandja, ei saa hageja õigusega nõuda, et talle kohaldataks kergendavat asjaolu ettevõtja üksnes passiivse rolli tõttu.

178 Peale selle tuleb märkida, et hageja taotleb tema suhtes kergendava asjaolu kohaldamist, rõhutades oma käitumist sellise rikkumise alla kuuluvate teatavate keelatud koostöökokkulepete või õigusvastaste tegevuste suhtes, mille komisjon kvalifitseeris õigesti keerukaks ja üheks rikkumiseks.

179 Tuleb tõdeda, et kergendavat asjaolu käsitlevate suuniste punkti 3 esimese taande sõnastus ise räägib hageja väitele vastu. Suuniste punkti 3 esimesest taandest, mis sisaldab määrsõna „puhtalt" ja ainsuses väljendatud sõna „rikkumises" sõnasõnalisest lugemisest võib järeldada, et ei piisa, kui asjaomane ettevõtja hoidis „madalat profiili" kartellikokkuleppe kindla perioodi jooksul või seoses kartelli kindlate kokkulepetega (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-43/02: Jungbunzlauer *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3435, punkt 254).

180 Pealegi näib lähenemisviis, kus ettevõtja hoiakut hinnatakse eraldi asjaomaste kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse eseme järgi, üksnes teoreetiline, kui viimased kuuluvad üldisesse strateegiasse, mis määrab kartellikokkuleppe liikmete tegevusliini turul ja piirab kaubandusvabadust samasuguse konkurentsivastase eesmärgiga ja ainult ühel majanduslikul eesmärgil, nimelt moonutada normaalset hinnakujunemist ja piirata konkurentsi kõnealusel turul.

181 Selles suhtes on oluline rõhutada, et just see asjaolu, et kõnealused ettevõtjad jagavad seda ühte ja sama konkurentsivastast eesmärki, õigustabki rikkumise üheks ja vältavaks rikkumiseks kvalifitseerimist komisjoni otsuses. Komisjon võttis arvesse ka konkreetset asjaolu, nimelt kartellikokkuleppe toimimist ennast. Otsuse põhjenduses 230 märkis ta, et „[k]äesolevas menetluses koordineerisid samad kartelliliikmed samadel kohtumistel oma äritegevust kogu seotud toodete (ehkki mitte asendatavate) rühma suhtes, mida nad kõik või peaaegu kõik tootsid või müüsid".

182 Tuleb märkida, et eespool punktis 121 viidatud kohtuotsusest Cheil Jedang *vs.* komisjon, millele hageja tugineb oma väidete põhjendamiseks, nähtub, et lüsiini suhtes sõlmitud kartellikokkulepe toimis erinevalt kartellist, mille kohta võeti vastu otsus. Eespool viidatud kohtuotsuse põhjendustes tuuakse selgelt välja spetsiaalsete müügimahtu käsitlevate koostöökohtumiste toimumine, mis erinesid hindade kindlaksmääramise kohtumistest. Peale selle võttis Esimese Astme Kohus otseselt arvesse äriühingu Cheil Jedang väiksust oma analüüsis, mille tulemusel tunnistati

viimase passiivset rolli müügimahtude suhtes sõlmitud kartellikokkuleppes. Eespool viidatud kohtuotsuse nimetamine näib seega käesoleva kohtuvaidluse asjaolude suhtes täiesti asjassepuutumatu.

183 Neil asjaoludel, isegi kui komisjon tõesti tunnistab, et hageja roll mehaaniliste toodete alases kartellitegevuses oli tema suhteliselt väikese käibe tõttu nende toodete osas väiksem kui Morganil, Schunkil ja SGL-il (otsuse põhjendus 192), ei saa sellise ettevõtja suhtes nagu hageja, kes ei vaidlusta ühes ainsas üle kümne aasta kestnud rikkumises osalemist, kellel oli kõige suurem turuosa ja kes põhjendab oma nõudmisi kõnealuse rikkumise osas suhteliselt teisejärguliste asjaolude arvessevõtmisega, tõdeda, et tal oli „puhtalt passiivne või käsutäitja roll rikkumises". Seega rõhutab komisjon õigesti, et:

– mehaaniliste toodete turu väärtus (hageja sõnul ainult 70 miljonit eurot 1998. aastal) on väike võrreldes kõnealuse turu koguväärtusega (mis ulatus samal aastal 291 miljoni euroni) ja selgelt väiksem kui elektriliste toodete turu väärtus;

– millest tulenevalt kartellikokkuleppe eesmärk, mis seisnes selles, et lõikajatele plokke ei müüdud või müüdi väga kõrgete hindadega, oli tugevdada kartelli põhikokkulepet nendest plokkidest valmistatud toodete suhtes ja seda kaitsta võimaliku konkurentsi eest; plokkide kohta sõlmitud kokkulepe oli seega valmistoodete suhtes sõlmitud põhikokkuleppe kõrvalkokkulepe (otsuse põhjendus 230).

184 Lõpuks, kuigi asjaolu, et hageja lõpetas kartellikokkuleppes osalemise vaid mõned kuud enne teisi kartelli liikmeid, ei õigusta trahvisumma vähendamist kergendava asjaolu

alusel seoses „puhtalt passiivse või käsutäitja rolliga rikkumises”, tuleb märkida, et komisjon nimelt võttiski seda arvesse, kui ta suurendas lühema kestuse tõttu summat 5% võrra vähem kui teistel asjaomastel kartelli liikmetel.

185 Esitatud kaalutlustest nähtub, et väide, et komisjon ei võtnud hageja väidetavalt passiivset rolli arvesse, ei ole põhjendatud ja tuleb tagasi lükata.

Teatavate endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata ja/või tegude tegemata jätmise arvestamata jätmine

186 Kõigepealt tuleb märkida, et komisjon rõhutab asjaolu, et hageja ei väitnud vastuses vastuväiteteatisele kergendava asjaoluna, et ta ei ole kõnealuseid kokkuleppeid kohaldanud. Komisjon leiab, et kergendava asjaolu, millele hageja ei ole tuginenud, tunnustamata jätmine ei ole mingil juhul põhjus otsuse tühistamiseks.

187 Komisjoni selle seisukohaga ei saa nõustuda.

188 Asjaolude toimumise ajal kohaldatava komisjoni 22. detsembri 1998. aasta määruse (EÜ) nr 2842/98 poolte ärakuulamise kohta teatavates [EÜ] artiklite [81] ja [82] alusel algatatud menetlustes (EÜT L 354, lk 18; ELT eriväljaanne 07/04, lk 204) artikkel 4 näeb ainult ette, et pooled, kes soovivad avaldada oma seisukohti nende suhtes esitatud vastuväidete kohta, esitavad seisukohad kirjalikult ja võivad oma kirjalikes arvamustes esile tuua kõik enda kaitsmisega seotud asjaolud. Esitatud faktide tõendamiseks võivad

nad lisada kõikvõimalikke asjakohaseid dokumente ning teha komisjonile ettepaneku ära kuulata isikud, kes võivad kõnealuseid fakte kinnitada. Seega ei nõuta, et vastuväiteteatise adressaatideks olevad ettevõtjad peavad spetsiaalselt vormistama kergendavate asjaolude tunnustamise taotlused.

189 Peale selle tuleb meenutada, et vastuväiteteatis on ettevalmistav akt võrreldes otsusega, mis on menetluse viimane järk ja milles komisjon avaldab seisukoha ettevõtjate vastutuse ja vajadusel määratavate karistuste kohta.

190 Komisjon peab trahvisumma kindlaksmääramiseks arvesse võtma kõiki konkreetse juhtumiga seotud asjaolusid, eelkõige rikkumise raskusastet ja kestust, mis on kaks määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 konkreetselt osutatud kriteeriumi. Nagu eespool märgitud, peab komisjon juhul, kui konkurentsieeskirjade rikkumise panevad toime mitu ettevõtjat, trahvisummade kindlaksmääramise raames uurima iga ettevõtja osalemise suhtelist raskusastet (eespool punktis 83 viidatud kohtuotsus Suiker Unie jt *vs*. komisjon, punkt 623, ja eespool punktis 80 viidatud komisjon *vs*. Anic Partecipazioni, punkt 150), selleks et kindlaks määrata, kas nende suhtes esineb raskendavaid või kergendavaid asjaolusid.

191 Suuniste punktid 2 ja 3 näevad ette trahvi põhisumma muutmise lähtuvalt teatavatest raskendavatest ja kergendavatest asjaoludest, mis on iga ettevõtja puhul erinevad. Konkreetselt suuniste punkt 3 sisaldab kergendavate asjaolude pealkirja all näidisloetelu asjaoludest, mis võivad kaasa tuua trahvi põhisumma vähendamise. Nii viidatakse puhtalt passiivsele või käsutäitja rollile rikkumises; endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata või tegude tegemata jätmisele; rikkumise lõpetamisele kohe, kui komisjon sekkub; põhjendatud kahtluse olemasolule, et ettevõtja ei teadnud, et piirav tegevus kujutab endast rikkumist; asjaolule, et rikkumine on toime pandud hooletusest või tahtmatult ning ettevõtja tõhusale koostööle menetlustes, mis jäävad koostööteatise kohaldamisalast välja.

192 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et komisjon ei või loobuda endale kehtestatud reeglite täitmisest (vt eespool punktis 80 viidatud kohtuotsus Hercules Chemicals *vs.* komisjon, punkt 53 ja viidatud kohtupraktika). Nimelt, kui komisjon võtab vastu suunised, milles täpsustatakse asutamislepingut silmas pidades kriteeriumid, mida komisjon kavatseb oma kaalutlusõigust teostades kasutada, tuleneb sellest võimu enesepiiramine sellega, et komisjon peab järgima neid suunavaid eeskirju, mille ta on ise vastu võtnud (Esimese Astme Kohtu 12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-380/94: AIUFFASS ja AKT *vs.* komisjon, EKL lk II-2169, punkt 57; 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-214/95: Vlaams Gewest *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-717, punkt 89, ja eespool punktis 83 viidatud ADM I kohtuotsus, punkt 267).

193 Komisjon kasutas otsuses trahvide summa arvutamiseks suunistes esitatud meetodit ja kontrollis iga asjaomase ettevõtja rikkumises osalemise suhtelist raskusastet. Otsuse põhjendus 272 on selles suhtes väga selge, sest selles on täpsustatud, et „[k]omisjon määrab […] iga ettevõtja puhul kindlaks, kas esineb raskendavaid ja/või kergendavaid asjaolusid", ja et „[t]rahvi põhisummat suurendatakse või vähendatakse vastavalt". Otsuse põhjenduses 316 märgib komisjon, et „jõutakse järeldusele, et käesolevas asjas raskendavaid või kergendavaid asjaolusid ei esine", mis tähendab, et komisjon leiab oma uurimise tulemuste ja vastuväiteteatisele antud hageja vastuste põhjal, et hageja kasuks ei esine ühtegi kergendavat asjaolu, nagu näiteks kokkulepete täitmata või endast rikkumist kujutavate tegude tegemata jätmine, mis tuuakse välja suuniste punkti 3 teises taandes, mille põhjal komisjon trahvisumma välja arvutas.

194 Hageja võib seega vaidlustada Esimese Astme Kohtus otsuse põhjenduses 316 toodud komisjoni järelduse ja nõuda kergendava asjaolu kohaldamist ja vastavalt trahvisumma vähendamist, kui tuletada meelde, et Esimese Astme Kohtul on määruse nr 17 artikli 17 alusel EÜ artikli 229 tähenduses täielik pädevus lahendada hagisid, mis on esitatud trahve määravate komisjoni otsuste peale ning järelikult võib ta määratud trahvi tühistada, vähendada või suurendada.

195 Tuleb veel täheldada, et vastuses vastuväiteteatisele nimetas hageja selgelt asjaolu, et ta ei müü grafiidiplokke ja -tahvleid kolmandatele isikutele ja et tema roll mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete alases kartellikokkuleppes oli vähetähtis. Selle vastuse punktis 78 täpsustab hageja isegi, et ta esitas ühe oma vastutava töötaja avalduse (millele viidatakse uuesti repliigis), millest nähtub, et ta ei rakendanud igal aastal tehnilise komitee kohtumistel mehaaniliste toodete kohta kehtestatud hinnakirja ning et teised ettevõtjad heitsid talle pidevalt ette kokkulepete täitmata jätmist. Kuigi hageja ei nõudnud otseselt oma vastuse punktis 78 kergendava asjaolu kohaldamist, tuleb tuvastada, et hageja esitas selgelt kõnealuste kokkulepete täitmata jätmise küsimuse suuniste punkti 3 teise taande tähenduses.

196 Seega tuleb kontrollida, kas komisjon võis õiguspäraselt otsustada, et hageja suhtes ei saanud kohaldada kergendavat asjaolu kokkulepete tegelikult täitmata jätmise tõttu suuniste punkti 3 teise taande alusel. Selleks tuleb kontrollida, kas hageja toodud asjaolud tõendavad, et ajavahemikul, mil hageja oli endast rikkumist kujutavate kokkulepetega seotud, hoidus ta tegelikult nende täitmisest, käitudes turul konkureerivalt, või vähemalt tõendavad, et ta on selgelt ja märgatavalt rikkunud asjaomase kartelliga kehtestatud kohustusi niivõrd, et see häiris kartelli toimimist (Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-26/02: Daiichi Pharmaceutical *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-713, punkt 113).

197 Hageja põhjendab oma väiteid nelja täpse asjaoluga, mis näitavad, et asjaomane isik ei väida, et ta hoidus ebaseaduslike kokkulepete igasugusest tegelikust täitmisest, vaid ta väidab, et ta täitis neid ainult osaliselt.

198 Hageja väidab esiteks, et ta ei järginud mehaaniliste toodete kohta kokku lepitud hindu ning ta viitab selles osas oma konkurentide kaebustele. Hageja viitab kirjale, mille Schunk saatis talle 18. septembril 1989, ja ühe oma töötaja, M. G. 18. septembri 2002. aasta avaldusele.

199 Komisjon märgib otsuses (põhjendused 307 ja 308), et ei tundu, et hageja kohta oleksid teised kartellikokkuleppe osalised esitanud ühtegi tõsist kaebust, milles talle heidetaks ette liiga madalate hindade rakendamist, ja seda kuni 1999. aasta esimese poolaastani, mil ta valmistus kartellist lahkuma. Ta lisab, et juhuslikud petmised on kartellikokkulepetes levinud hetkest, mil ettevõtjad arvavad, et nad võivad karistamatult pettust kasutada ja et neid petmisi ei saa vaadelda kartelli sõlmitud kokkulepete täitmata jätmise tõendina.

200 Otsuse põhjenduses 106 viidatakse eespool nimetatud kirjale, milles Schunk kaebas, et hageja müüs süsinikurõngaid ühele konkreetsele Prantsuse kliendile Prantsusmaa tavalisest hinnatasemest 15–20% madalama hinnaga, ja kutsus hagejat kohtumisele seda küsimust arutama ja selgitama, mis meetodil need hinnad olid kindlaks määratud.

201 Tuleb märkida, et selle dokumendi puhul on tegemist ainsa kaebusega ainult ühelt kartellikokkuleppe liikmelt ning see puudutas ainult mehaaniliste toodete ja täpsemalt „teatud Prantsuse kliendile" mõeldud konkreetse toote turustamist, samas kui tooteid on väga laias valikus (otsuse põhjendus 9).

202 M. G. märgib oma 18. septembri 2002. aasta avalduses, et ta osales kolmel kohtumisel – 2. aprillil 1998 Bandol'is, 12. oktoobril 1998 Berliinis ja 8. aprillil 1999 Stratford-upon-Avonis. Ta märgib järgmist:

„Nendel kohtumistel, [milles] ma osalesin, heideti [LCL-ile] teiste konkurentide poolt ette kokkulepetest kinnipidamata jätmist. Me vastasime, et meie puhul oli Euroopa turul tegemist vähetähtsa tegijaga”.

203 Hageja väidab, et selles avalduses tõi M. G. välja näiteks ka ühe kaebuse M. T-lt (Morganite Industries Inc., Morgani Ameerika filiaal), kes „heitis [LCL-ile] ette liiga madalate hindade (väljaspool hinnakirja) rakendamist”. Seda märget hageja poolt kohtuistungil esitatud ning hagiavaldusele lisatud M. G. avalduses ei ole.

204 Näib, et kõnealune tunnistus puudutab ainult kolme koostöökohtumist, mis toimusid ajavahemikul 2. aprillist 1998 kuni 8. aprillini 1999 ehk aasta jooksul, samas kui rikkumise kogukestus oli kümme aastat ja kaheksa kuud, ja et kõrgetasemelised ja tehnilise komitee kohtumised toimusid kumbki kaks korda aastas, kohalikke kohtumisi arvestamata.

205 Peale selle, arvestades pärast määruse nr 17 artiklis 11 osutatud komisjoni informatsiooninõude saatmist tehtud kõnealuse avalduse autori alluvussuhet hagejaga, kes esitas tunnistuse oma hagiavalduse lisas, saab tunnistuse vastu võtta vaid juhul, kui seda kinnitavad kohtutoimikus sisalduvad objektiivsed dokumendid.

206 Hageja väidab, et M. G. avaldust kinnitab Schunki 18. septembri 1989. aasta kiri hagejale. Ent nagu komisjon õigusega väidab, ei saa seda avaldust ajavahemikul 2. aprillist 1998 kuni 8. aprillini 1999 toimunud kohtumiste kohta kinnitada kaebus, mis puudutab hoopis 1989. aastat, see tähendab kümme aastat varem toimunud sündmusi.

207 Hageja viitab ka ühele teiste kartellikokkuleppe liikmete avaldusele, mis on ECGA 19. aprilli 1996. aasta kohtumise protokollis ära toodud järgmiselt:

„Deutsche Carbone [LCL-i Saksa filiaal] alustas tegevust mehaaniliste toodete sektoris ilma igasuguse viiteta olemaolevale hinnatasemele. P-l [LCL] paluti tema tegevuse suhtes järelevalvet teostada ja tagada, et kehtestatud hinnatasemest peetakse kinni."

208 See dokument puudutab seega hageja filiaali tegevuse alustamist ja see ei näita kuidagi hageja tegelikku edasist hoiakut pärast seda kohtumist. Hageja ei esita muide ühtegi dokumenti, millest nähtuks tema Saksa filiaali tõeliselt iseseisev ja konkurentsile avatud käitumine pärast kõnealust protokolli ja teiste kartellikokkuleppe liikmete pidev sellealane rahulolematus.

209 Lõpuks ei kinnita M. G. avaldust rohkem hageja ühe teise töötaja, sedapuhku M. N-i avaldus. Viimane täpsustab, et ta osales ECGA raames korraldatud tehnilise komitee kohtumistel elektriliste ja mehaaniliste toodete teemal ajavahemikul 1997. aastast kuni 1999. aasta aprillini. Ent M. N. ei viita ühelegi kartellikokkuleppe liikme kaebusele hageja käitumise kohta, kuigi tema avaldus puudutab samuti ajavahemikku 2. aprillist 1998 kuni 8. aprillini 1999, mida M. G. oma avalduses käsitles.

210 Hageja väidab teiseks, et ta ei rakendanud täielikult kartelli üldist poliitikat Prantsusmaa territooriumil, mis kuulus põhimõtteliselt tema vastutusalasse elektriliste toodete valdkonnas. Hageja tugineb otsuse põhjendusele 127, mille kohaselt, „[k]uigi Madalmaades kehtivad OEM-i hinnakirja hinnad kujutavad indeksis taset 100, siis

tegelik hinnakiri Prantsusmaal, kus hinnatase oli kartelli jaoks vähem soodne, oli ainult 61 ja tegelikult makstud hinnad 40”.

211 Sellegipoolest tuleb tõdeda, et see hageja kinnitus põhineb otsuse osalisel ja lühendatud lugemisel.

212 On oluline rõhutada, et elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete nõudlus jaguneb suurklientide, keda on suhteliselt vähe, ja väikeklientide, keda on palju rohkem, vahel. Elektriliste toodete suurimad kliendid on mootorsõidukiosade tootjad ja tarbekaupade tootjad, kes moodustavad niinimetatud „OEM-i” sektori. Need kliendid, keda on väga vähe ja kes on eelkõige väga suured ettevõtjad, ostavad väga suures koguses piiratud arvul süsinikust ja grafiidist toodete liike ja neil on seega oluline läbirääkimisvõim (otsuse põhjendused 39, 40 ja 124).

213 Kartell püüdis tasa teha riski, et need suurkliendid võiksid riikidevahelistest hinnaerinevustest kasu saada. Esimene strateegia seisnes püüdes hindu Euroopa tasandil ühtlustada ja põhines hageja ettepanekul pealkirjaga „Tööstuslike elektriseadmete ehitamises kasutatavate harjade ühtse Euroopa hinnakirja projekt”. See OEM-i sektori klientide jaoks Euroopa tasandil ühtlustatud hindade strateegia osutus praktikas raskesti rakendatavaks, nagu nähtub ühest 22. veebruaril 1994 toimunud tehnilise komitee erikohtumisest OEM-i hindade teemal (otsuse põhjendused 126 ja 127).

214 Just see kohtumine näitab märkimisväärsete erinevuste kestmist hinnakirja hindade ja veelgi enam OEM-i sektoris riigiti tegelikult rakendatavate hindade vahel, mille näiteks

on olukord Prantsusmaal, mida on nimetatud otsuse põhjenduses 127. Tegemist oli seega üsna üldlevinud erinevustega, mida esines teisteski riikides peale Prantsusmaa ja mis ei olnud tingitud hageja tahtest hoiduda tõepoolest keelatud koostöökokkulepete täitmisest. Vastupidi, hageja ise oli OEM-i sektori klientide jaoks Euroopa tasandil ühtlustatud hindade konkurentsivastase strateegia autor. Komisjon täheldab veel, et kartellikokkuleppe liikmed leppisid pärast 22. veebruari 1994. aasta kohtumist kokku „hinnavahe vähendamises".

215 On oluline rõhutada, et hageja ei vaidlusta kuidagi otsuse põhjenduses 127 komisjoni tuvastatud asjaolusid, vaid ainult esitab Esimese Astme Kohtule temale endale soodsa subjektiivse tõlgenduse.

216 Hageja väidab kolmandaks, et komisjon tunnistas otsuse põhjenduses 232, et tema „ise ei osalenud „lõikajate" tegelikus boikoteerimises".

217 Kõnealuse põhjenduse täielikust lugemisest nähtub, et hageja väide põhineb taas otsuse sõnastuse moonutamisel.

218 Otsuse põhjendus 232 on sõnastatud nii:

„Igal juhul ei nõustu komisjon [LCL-i] kinnitusega, et [ta] ei osalenud kartelli tegevuses, mis seisnes „lõikajate" väljajätmises, põhjusel et [ta] kasutas ettevõttesiseselt ära kõik plokid, mis [ta] tootis. Nagu on märgitud [punktis] 7.8, osales [LCL] tegelikult kartelli tegevuses, mis seisnes selles, et plokke kas ei müüdud „lõikajatele" või müüdi ainult väga kõrgete hindadega. Kartelli 14. oktoobri 1993. aasta kohtumisel küsimusele „Kas

me peaksime plokke müüma ja loobuma oma kasumimarginaalist või mitte?", olevat [LCL] teatanud, et [ta] „püüab müüa võimalikult vähem plokke ja leiab, et on eelistatav müüa plokke ainult omaenda äriühingutele". Isegi kui [LCL] ei osalenud [ise] „lõikajate" tegelikus boikoteerimises, ühines [ta] ilmselgelt kartelli üldpoliitikaga, mis seisnes „lõikajate" varustamise lõpetamises või nende varustamises vaid väga kõrgete hindade eest, ja [ta] sai nagu teisedki kartelli liikmed kasu lõikajatepoolse konkurentsi vähenemisest. Nendest faktilistest asjaoludest piisab [LCL-i] vastutuse tõendamiseks."

219 Seega näib, et hageja on jätnud mainimata tsiteeritud lause kaks esimest sõna, mis näitavad, et komisjoni järgnev analüüs põhineb oletusel. Kuna hageja argument põhineb ainult otsuse põhjenduse 232 ekslikul mõistmisel, tuleb see tagasi lükata.

220 Hageja kinnitab neljandaks, et Morgani tehtud märkmed tehnilise komitee 4. oktoobri 1999. aasta kohtumisel näitavad, et ta eemaldus kartellist täielikult, vähemalt selle viimasel aastal.

221 Tehtud märkmete sisu on ära toodud otsuse põhjenduses 186, kusjuures tuleb täheldada, et hageja esitab need mittetäielikul viisil järgmiselt:

„G. [Schunk] soovitas P. [hageja] välja jätta, sest temaga ei ole võimalik suhelda. Sellegipoolest on teisel kolmel osapoolel võimalik konkurentsi kontrollida. Lisaks

kinnitas G., et P. rakendab hindu, mis olid alla löödud. S. [Morgan], B. [SGL] ja H. [Morgani filiaal asukohariigis] ei ole veel täheldanud, et P. lööb tõepoolest hindu alla. G. kavatseb rünnata, saates talle selge sõnumi."

222 Tuleb tõdeda, et sellel dokumendil puudub igasugune tõendav jõud. Schunki väidet, mille kohaselt hageja ei täitnud enam hinnakokkuleppeid, ei kinnita teised kohtumisel kohal viibinud kartellikokkuleppe liikmed. Peale selle ei sisalda kõnealune dokument ühtegi ajalist täpsustust peale kohtumise kuupäeva ehk 4. oktoobri 1999, mis on komisjoni poolt hageja suhtes tuvastatud rikkumise ajavahemiku lõppemise kuupäevast, nimelt 1999. aasta juunist, hilisem.

223 Asjaolud, millele hageja käesolevas väites tugineb, ei võimalda isegi tervikuna võetult järeldada, et ajavahemikul, mille vältel ta osales endast rikkumist kujutavates kokkulepetes, ta tõepoolest hoidus nende täitmisest, toimides turul konkurentsile avatult või vähemalt, et ta rikkus selgelt ja märkimisväärselt selle kartellikokkuleppe rakendamiseks kehtestatud kohustusi, niivõrd et see häiris kartellikokkuleppe toimimist.

224 Esitatud kaalutlustest tuleneb, et väide, et komisjon ei võtnud arvesse kergendavat asjaolu seoses endast rikkumist kujutavate kokkulepete tegelikult täitmata jätmisega, ei ole põhjendatud ja tuleb tagasi lükata.

Selle asjaolu arvestamata jätmine, et rikkumine lõpetati enne uurimise algust

225 Hageja väidab, et ta lõpetas süüks pandava tegevuse hiljemalt 1999. aasta juunis ehk rohkem kui kolm aastast enne komisjoni esimest sekkumist, ja et ta seadis sellest hetkest peale sisse konkurentsieeskirjadest kinnipidamise programmi, mida on kontsernis süstemaatiliselt rakendatud üle nelja aasta.

226 Esiteks tuleb meenutada, et suuniste punktis 3 nähakse ette põhisumma vähendamine konkreetsetel kergendavatel asjaoludel, nagu näiteks rikkumise lõpetamine kohe, kui komisjon sekkub. Seda kergendavat asjaolu tuleks hageja arvates veelgi enam kohaldada, kui endast rikkumist kujutav käitumine lõpetatakse enne, kui komisjon sekkub nagu käesoleval juhul.

227 Esimese Astme Kohus ei saa selle arutluskäiguga nõustuda. Nimelt saab selle õigusakti tähenduses loogiliselt olla tegemist kergendava asjaoluga ainult siis, kui kõnealuseid ettevõtjaid sunniti oma konkurentsivastast käitumist lõpetama kõnealuse sekkumisega. Selle sätte eesmärk on julgustada ettevõtjaid oma konkurentsivastast käitumist lõpetama kohe, kui komisjon algatab sellealase uurimise, nii et trahvi ei saa sellel alusel vähendada siis, kui rikkumine lõppes juba enne komisjoni esimest sekkumist. Nimelt trahvisumma arvutamisel tähendaks nendel asjaoludel trahvi vähendamine rikkumise kestusega kahekordselt arvestamist (Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumiku ei avaldata, edaspidi „Tokai II kohtuotsus", punkt 291; vt selle kohta ka eespool punktis 146 viidatud Esimese Astme Kohtu otsus Tokai I, punkt 341).

228 Peale selle tuleb meenutada, et trahvi vähendamine rikkumise lõpetamise tõttu komisjoni esimesel sekkumisel ei toimu automaatselt, vaid sõltub konkreetse juhtumi asjaolude hindamisest komisjoni poolt tema kaalutlusõiguse raames. Selles suhtes on suuniste selle sätte kohaldamine ettevõtja kasuks eriti asjakohane olukorras, kus asjaomase tegevuse konkurentsivastane laad ei ole ilmne. Seevastu on selle kohaldamine põhimõtteliselt vähem kohane olukorras, kus tegevus on selgelt konkurentsivastane, tingimusel, et see on tuvastatud (Esimese Astme Kohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2223, punkt 281, mida Euroopa Kohus on kinnitanud apellatsioonmenetluses 25. jaanuari 2007. aasta otsusega kohtuasjas C-411/04 P: Salzgitter Mannesmann *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-959, ja eespool punktis 227 viidatud Tokai II kohtuotsus, punktid 292 ja 294).

229 Käesoleval juhul ei saa leida, et hagejal võis oma käitumise konkurentsivastasuse osas olla mõistlik kahtlus, kuna tegemist oli horisontaalses hinnakartellikokkuleppes osalemisega, mis on EÜ artikli 81 ilmne rikkumine ja mida kartelli liikmed püüdsid arvukate ettevaatusabinõudega üle kümne aasta salajas hoida.

230 Lõpuks tuleb märkida, et käesoleval juhul ja samamoodi nagu kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 146 viidatud Tokai I kohtuotsus (punkt 341), lõpetas hageja kõnealuse konkurentsivastase tegevuse pärast Ameerika konkurentsiasutuste ja mitte komisjoni sekkumist, mida komisjon hageja enda avalduste põhjal otsuse põhjenduses 311 nimelt rõhutab. Suuniste punkti 3 kolmanda taande pelk sõnasõnaline lugemine võimaldab seega hageja nõude rahuldamata jätta.

231 Teiseks on konkurentsieeskirjadest kinnipidamise programmi sisseseadmise kohta juba öeldud, et kuigi see on kindlasti oluline, et ettevõtja võttis kasutusele meetmeid, takistamaks ühenduse konkurentsiõiguse edasiste rikkumiste toimepanemist tema töötajate poolt, ei muuda see asjaolu midagi tuvastatud rikkumise olemasolus. Seega ei ole komisjon kohustatud seda elementi kergendava asjaoluna arvesse võtma (eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 373), eriti kuna käesolevas asjas on tegemist EÜ artikli 81 ilmse rikkumisega. Hageja nimetatud

asjaolu, et see programm võeti kasutusele enne komisjoni sekkumist, ei ole asjassepuutuv, kui siiski meelde tuletada, et kõnealused meetmed võeti pärast Ameerika konkurentsiasutuste sekkumist.

232 Esitatud kaalutlustest tuleneb, et väide, et komisjon ei võtnud kergendava asjaoluna arvesse seda, et rikkumine lõpetati enne uurimise algust ja seda, et võeti kasutusele konkurentsieeskirjadest kinnipidamise programm, ei ole põhjendatud ja tuleb tagasi lükata.

Selle asjaolu arvestama jätmine, et hageja tegi tõhusat koostööd menetluses, mis jääb koostööteatise kohaldamisalast välja

233 Suuniste punktis 3 nimetatud kergendavate asjaolude hulgas on kuuendas taandes toodud välja, et „ettevõtja teeb tõhusat koostööd menetlustes, mis jäävad [koostöö]-teatise kohaldamisalast välja".

234 Otsuses on täpsustatud, et hageja tõi kõnealuse kergendava asjaolu nõudmise põhjenduseks välja asjaolu, et ta esitas komisjonile informatsiooni Gerkeni rolli ja kartelli tegevuse kohta 1988. oktoobrile eelneval perioodil (otsuse põhjendus 314).

235 Komisjon jättis hageja nõude rahuldamata, märkides, et ta ei algatanud Gerkeni vastu menetlust, et 1988. aasta oktoobrist varasem periood ei kuulu käesoleva menetluse kohaldamisalasse, ja et teave, mis ei aita tal „rikkumist tõendada ega ettevõtjatele

määratava trahvi summat kindlaks määrata (kui viimati nimetatud liiki koostööd saaks arvesse võtta), ei saa pidada tõhusaks koostööks väljaspool [koostöö]teatise kohaldamisala" (otsuse põhjendus 315).

236 Oma menetlusdokumentides väidab hageja, et haldusmenetluse käigus tema esitatud informatsioon mitte üksnes selgelt ei lihtsustanud komisjoni ülesannet, vaid samuti võimaldas tal ühelt poolt mitte anda Morganile koostööteatise alusel kaitset trahvi eest, ja teiselt poolt tõendada Gerkeni osalemist kartelli tegevuses, kusjuures asjaolu, et komisjon seda teavet ettenähtud otstarbel ei kasutanud, ei oma tähtsust.

237 Kuigi kasutatud sõnastusest võib välja lugeda kaks erinevat väidet, ei põhjenda hageja kinnitust, et ta esitas haldusmenetluse käigus informatsiooni, mis komisjoni ülesannet selgelt lihtsustas, ei toeta ükski näide peale Morgani ja Gerkeni käitumise kohta esitatud andmete. Nii näib, et kergendava asjaolu nõudmine seoses hageja tõhusa koostööga väljaspool koostööteatise kohaldamisala tugineb ainult nimetatud teabe andmisele.

238 Siinkohal tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on trahvisumma vähendamine haldusmenetluse raames tehtud koostöö tõttu õigustatud vaid siis, kui asjaomase ettevõtja tegevus kergendab komisjoni tööd rikkumise tuvastamisel ning vajadusel sellele lõpu tegemisel (eespool punktis 113 viidatud 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas SCA Holding *vs.* komisjon, punkt 36; vt eespool punktis 164 viidatud kohtuotsus BPB de Eendracht *vs.* komisjon, punkt 325 ja viidatud kohtupraktika).

239 Peale selle leidis Esimese Astme Kohus eespool viidatud kohtupraktika tõlgendamisel vastavalt selle mõttele, et informatsiooni esitamise puhul, mis võimaldas komisjonil täpsemalt hinnata ühe kartelli kuuluva ettevõtja koostööastet tema trahvisumma kindlaksmääramise menetluse käigus, ja mis seega kergendas komisjoni ülesannet uurimise läbiviimisel, on tegemist „tõhusa koostööga väljaspool [koostööteatise] kohaldamisala" suuniste punkti 3 kuuenda taande tähenduses (eespool punktis 83 viidatud ADM I kohtuotsus, punktid 305 ja 306).

240 Käesoleval juhul piisab sellest, kui tuvastada, nagu selgelt nähtub otsusest (põhjendused 265–266 ja 319–321, otsuse artikkel 1), et komisjon ei kasutanud hageja esitatud informatsiooni seoses Gerkeni ja Morgani käitumisega ei ühenduse konkurentsiõiguse rikkumise tuvastamiseks või karistamiseks ega ettevõtja koostööastme täpsemalt hindamiseks tema trahvisumma kindlaksmääramiseks. Komisjon ei olnud seega kohustatud sellega seoses hageja väidetud koostöö eest tasuks trahvi vähendama, arvestades, et hageja ei lihtsustanud tegelikult tal rikkumise olemasolu tuvastamist ja selle lõpetamist või trahvide summade kindlaksmääramist (vt selle kohta eespool punktis 227 viidatud Tokai II kohtuotsus, punkt 368, mida Euroopa Kohus on kinnitanud apellatsioonmenetluses eespool punktis 68 viidatud 10. mai 2007. aasta otsusega kohtuasjas SGL Carbon *vs*. komisjon, punkt 87).

241 Eespool punktis 83 viidatud ADM I kohtuotsus, millele hageja oma väite põhjenduseks viitab, kinnitab vastupidi komisjoni seisukoha põhjendatust.

242 Nii otsustas Esimese Astme Kohus hageja trahvisummat täiendavalt vähendada 10% võrra ettevõtja tõhusa koostöö tõttu menetluses väljaspool koostööteatise kohaldamisala, tõdedes, et nimetatud menetluspool oli tõepoolest komisjoni teavitanud sellest, et teine kartelli kuuluv ettevõtja oli dokumente hävitanud ja et see asjaolu oli märgitud komisjoni otsuse ühes põhjenduses ning komisjon oli seda kasutanud järeldamiseks, et eespool nimetatud ettevõtja koostöö ei olnud täielik koostööteatise punkti B

tähenduses ja seega ei õigustanud selle alusel trahvi vähendamist (eespool punktis 83 viidatud ADM I kohtuotsus, punktid 304–312).

243 Seevastu tuvastas Esimese Astme Kohus, et selles asjas hageja esitatud informatsioon lüsiinitootjate kooskõlatatud tegevuse oletatava olemasolu kohta 1970-ndatel ja 1980-ndatel ei võimaldanud komisjonil mingisugust rikkumist tuvastada, „kuna" institutsiooni otsuses käsitleti kartelli ainult selles osas, milles see oli nimetatud tootjate vahel alates 1990. aasta juulist olemas (eespool punktis 83 viidatud ADM I kohtuotsus, punkt 301).

244 Lisaks tuleb tuvastada, et hageja esitatud informatsioon on igal juhul asjassepuutumatu.

245 Mis puutub Gerkenisse, siis hageja väidab, et ta esitas informatsiooni, mis oleks komisjonil võimaldanud tõendada selle ettevõtja osalemist kõnealuses kartellikokkuleppes.

246 Otsuses vastas komisjon Hoffmanni ja hageja vastuväidetele seoses sellega, et Gerkenile ei saadetud vastuväiteteatist. Otsuse põhjendus 266 on sõnastatud nii:

„Komisjoni arvates erines Gerkeni roll tunduvalt Hoffmanni rollist sellel ajavahemikul, mille suhtes Hoffmanni peetakse vastutavaks. Nimelt ei osalenud Gerken komisjoni teada ühelgi Euroopa tasemel peetud kartelli kohtumisel, olgu tegemist siis kas tehnilise komitee kohtumise või kõrgetasemelise kohtumisega. Seega ei saa leida, et Gerken oli

selline kartelli liige nagu Hoffmann. Võib olla, et Gerken osales samamoodi nagu mõned teised suhteliselt väikesed ettevõtjad ühel või teisel kartelli korraldatud kohalikul kohtumisel. Sellise osaluse kohta komisjoni käsutuses olevad tõendid on siiski väga piiratud ja juhuslikud, vastukaaluks arvukatele tõenditele, mis on komisjonil Hoffmanni pideva osalemise kohta ajavahemikul, mille suhtes teda peetakse vastutavaks. Lõpuks tuleb märkida, et „lõikajana" oli Gerken sõltuv pidevast plokkide tarnest mõistliku hinna eest. Ainus periood, kus Gerken näib olevat kõige enam valmis klientidelt võetava hinna osas kartelli järgima, ongi periood, mis järgneb sellele, kui SGL omandas Gerkenile plokke tarniva Ameerika ettevõtja erigrafiitidega tegeleva ettevõtte. Mõned aastad hiljem näib Gerken siiski taas olevat tegevuses, et olla üks väheseid konkurente, kes on kartellile EMP-s veel jäänud. Tehnilise komitee 11. detsembri 1997. aasta kohtumisel Morgani tehtud märkmete kohaselt külastas Gerken kõiki suuri lõppkasutajaid Madalmaades ja Belgias ning pakkus 20–25% madalamaid hindu: „Üldmulje on, et „G" (Gerken) kujutab praegu veel suuremat ohtu kui kaks aastat tagasi. Absoluutselt pole mingit kontrolli"."

247 Hageja esitab komisjonile informatsioonina, mis peaks tõendama Gerkeni osalemist kartellikokkuleppes, ainult ühe oma töötaja 18. veebruari 2003. aasta avalduse ajavahemikul 1997–1999 hageja ja Gerkeni vahel toimunud arutelude kohta, mis käsitlesid eelkõige raudteesektoris kasutatavate tagasivoolu harjade ja linnavõrkudes kasutatavate elektrimootorite harjade vastavaid hinnatasemeid hankemenetluses. Seda avaldust täiendavad hageja koostatud koondtabelid Prantsuse ühistranspordiettevõtjate korraldatud hangete kohta, kus on märgitud eelkõige hanked, mille on võitnud rikkumises süüdistatavad ettevõtjad või iga konkurendi teenitud käive tooteliikide kaupa.

248 Tuleb tõdeda, et ainult see avaldus, mida täiendavad tabelid andmetega, millest mõned ei ole asjassepuutuvad, ei võimaldanud komisjonil tuvastada Gerkeni poolt toime pandud rikkumist kõnealuses kartellikokkuleppes osalemise tähenduses. Hageja

esitatud andmed võivad kõige enam viidata Gerkeni osalemisele ainult Prantsusmaad ja teatavaid eritooteid puudutavates rikkumise aspektides, kuna täheldati, et samal 1997. aastal arendas Gerken agressiivset äritegevust Madalmaades ja Belgias (otsuse põhjendus 266). See teave ei näita, et Gerken osales otsuses määratletud ühes ja vältavas EMP ulatusega rikkumises, mis hõlmab suurt elektriliste ja mehaaniliste süsinikust ja grafiidist toodete rühma, ning samuti süsiniku- ja grafiidiplokke, millest neid tooteid valmistatakse (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-28/99: Sigma Tecnologie *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1845, punktid 40–52).

249 Pealegi ei ole käesolevas menetluses hageja menetlusdokumentides esitatud argumendid Gerkeni väidetava osalemise kohta kartelli kohalikel kohtumistel ja väidetava vastuolu kohta komisjoni otsustuspraktikas, arvestades hageja kohtlemist võrreldes Gerkeniga, asjassepuutuvad selle hindamiseks, kas komisjonile esitatud informatsioon, mis pidi tõendama Gerkeni osalemist kartellikokkuleppes, on asjakohane.

250 Morgani kohta väidab hageja, et kolm infoelementi, mis ta haldusmenetluse käigus andis, näitavad, et Morgan ei täitnud ühtegi koostööteatise punktis B ette nähtud tingimust selleks, et talle saaks anda kaitse trahvide eest selles mõttes, et see ettevõtja ei edastanud komisjonile kogu kasulikku teavet oma osalemise kohta õigusvastases tegevuses, ja isegi esitas ebatäpset informatsiooni selles tegevuses osalemise lõpetamise kuupäeva kohta.

251 Hageja tugineb esiteks asjaolule, et oma vastuses vastuväiteteatisele (punkt 145) teatas ta komisjonile, et ta oli 2003. aasta märtsis võtnud ühendust Ühendriikide

justiitsministeeriumi kartellidevastase osakonnaga, et ministeeriumi teavitada Morgani ühe filiaali toimingutest, mis paistsid talle konkurentsieeskirjade suhtes ilmselgelt õigusvastased.

252 Teiseks tugineb ta asjaolule, et oma vastuses vastuväiteteatisele (punkt 137) teatas ta komisjonile, et Morgan oli jätnud komisjonile teatamata, et tema suhtes oli Ühendriikides 1999. aasta aprillist alates läbi tema Ameerika filiaali Morganite Industries juba algatatud menetlus grafiiditoodete hindade suhtes sõlmitud õigusvastase kartellikokkuleppe tõttu.

253 Nende kahe esimese infoelemendi kohta nähtub vastuväiteteatisele antud vastusest, et need ei puuduta kuidagi kartelli, mille kohta tehti otsus, sest esimene neist on seotud Lõuna-Koreaga ja teine Ameerika turuga. Vastupidi hageja kinnitustele piirduvad trahvi eest kaitset taotleva ettevõtja kohustused loogiliselt teabega uurimisaluse konkurentsivastase tegevuse kohta. Kartellikokkulepe, mille suhtes komisjon uurimise algatas, ja otsus ei puuduta Lõuna-Koread või Ühendriike, vaid Euroopa ja seejärel EMP territooriumi.

254 Hageja väidab kolmandaks, et ta esitas komisjonile koopia 24. septembri 2003. aasta kuupäeva kandvatest Ühendriikide föderaalse *grand jury* süüdistusaktidest Morgani nelja endise juhi vastu tunnistajatele altkäemaksu andmise eest ja dokumentide hävitamise või varjamise eest ajavahemikul 1999. aasta aprillist kuni 2001. aasta augustini. Nendest aktidest nähtub hageja arvates, et Morgan lasi asjaomasel perioodil hävitada ning varjas Ameerika ja ühenduse konkurentsiasutuste eest arvukaid dokumente hindade kindlaksmääramise kokkulepete kohta ja seda eelkõige selleks, et ta saaks jätkata nende kokkulepete rakendamist 2001. aasta augustini, kuigi ta oli teatanud, et ta oli lõpetanud igasuguse osalemise õigusvastases tegevuses 1999. aasta detsembris.

255 Hageja põhineb oma väidetes konkreetsemalt järgmiselt sõnastatud lõigule:

„Ajavahemikul 1999. aasta aprillist 1999. aasta juunini külastas CC-2 töörühm Morgani rajatisi Euroopas ning võttis ära ja varjas või hävitas kõik Morgani toimikutes sisalduvad dokumendid ja kanded, mis sisaldasid tõendeid hindade kindlaksmääramise kokkuleppest […]. Töörühma liikmed, nende hulgas CC-3, andsid kokku kogutud hindade kindlaksmääramise kokkuleppele viitavad dokumendid üle CC-4-le selleks, et CC-4 saaks neid dokumente Ameerika ja Euroopa ametivõimude eest varjata, aga ka selleks, et nimetatud dokumente saaks säilitada salajases kohas, võimaldamaks Morganil jätkata hindade kindlaksmääramise kokkuleppe rakendamist […]. 2001. aasta augustis hävitasid töötajad CC-1 juhiste kohaselt *grand jury* uurimisega seotud dokumendid."

256 Kolmanda infoelemendi suhtes tuleb rõhutada, et komisjon täpsustas otsuses (põhjendus 67), et Ühendriikide justiitsministeerium oli 4. novembril 2002 teatanud, et Morgani filiaal Ühendriikides oli nõustunud tunnistama süüd seoses osalemisega rahvusvahelises kartellikokkuleppes, milles määrati kindlaks Ühendriikides ja teistes riikides müüdavate eri tüüpi elektriliste süsinikust ja grafiidist toodete hinnad, ning et Ühendkuningriigi emaettevõtja Morgan oli nõustunud tunnistama süüd uurimise takistamise katses. Otsuses viidatakse konkreetselt föderaalse *grand jury* 24. septembri 2003. aasta süüdistusaktidele Morgani nelja endise juhi vastu tunnistajatele altkäemaksu andmise ning dokumentide hävitamise või varjamise tõttu ajavahemikul 1999. aasta aprillist kuni 2001. aasta augustini.

257 Peale selle on selge, et komisjon sai Morganilt 30. oktoobri 2001. aasta kuupäevaga kirja, millega täiendati tema 18. septembril 2001 esitatud leebema kohtlemise taotluse jaoks juba esitatud dokumente ja milles on selgelt märgitud, et „[o]n ilmne, et mõned töötajad võtsid ja/või hävitasid asjakohaseid dokumente".

258 Seega näib, et alates 2001. aastast teavitas Morgan ise komisjoni sellest, et nimetatud ettevõtja oma töötajad varjasid ja hävitasid kartellikokkulepet puudutavaid teatatud dokumente. Nende süüdistusaktide edastamine hageja poolt 2003. aasta septembris vaid kinnitas juba teadaolevate toimingute toimumist ja Morgani soovi püüda kõigepealt oma vastutust varjata, andes seejuures täpsustusi selle soovi konkreetsete väljenduste kohta.

259 Neil asjaoludel ei ole asjassepuutuv see, et Morgan märkis samuti 30. oktoobri 2001. aasta kirjas, et ta edastab komisjonile kogu saadud lisateabe ja et ta ei ole ligi kaks aastat hiljem – ning pärast komisjonile kõnealuse kartelli kohta tervelt 4789-leheküljelise toimiku edastamist – saatnud 24. septembri 2003. aasta süüdistusakte.

260 Selles suhtes tuleb märkida, et hageja tõlgendab asjaomaste dokumentide sisu laialt. Ta väidab, et nendest tuleneb, et Morgan jätkas õigusvastases tegevuses osalemist nii Ühendriikides kui ka Euroopas vähemalt 2001. aasta augustini ja mitte 1999. aasta detsembrini, nagu oli komisjonile teatatud, mis seletab tema arvates Morgani poolt dokumentide edastamata jätmist.

261 Eespool punktis 255 ära toodud tekstis tõdetakse, et tõendavaid dokumente varjati, „võimaldamaks Morganil jätkata hinna kindlaksmääramise kokkuleppe rakendamist". Isegi kui oletada, et nimetatud kokkulepe ei ole sõlmitud ainult Ameerika turu kohta, vaid puudutab ka Euroopa territooriumi, ei nähtu sellest tekstist, milles on välja toodud üksnes taotletav eesmärk, ega süüdistusaktidest üldiselt, et Morgan ja teised ettevõtjad jätkasid tegelikult selle kokkuleppe kohaldamist Euroopa turul pärast 1999. aasta detsembrit, mida peetakse otsuses õigusvastase tegevuse lõpetamise kuupäevaks, ja kuni 2001. aasta augustini. Arvestades asjaolu, et hageja ei vaidlusta, et teised kartellikokkuleppe liikmed lõpetasid oma osalemise hiljemalt 1999. aasta detsembris, on raske ette kujutada, et kartell võis pärast 1999. aasta detsembrit edasi kesta.

262 Asjaolu, et komisjon lõpuks leidis, et Morganile tuleb anda kaitse trahvi eest, kuivõrd ta esitas määravaid tõendeid, lõpetas osalemise kartellikokkuleppes hiljemalt hetkel, mil ta sellest teatas, esitas kogu kasuliku informatsiooni ning kõik dokumendid ja tõendid, mis tal kartellikokkuleppe kohta „taotluse esitamise ajal" olid, ning tegi alaliselt ja täielikult koostööd kogu uurimise vältel, puudutab hinnangut, mille kontrollimine ei kuulu käesolevas menetluses Esimese Astme Kohtu pädevusse.

263 Esitatud põhjendusi arvestades ei ole väide, et komisjon ei võtnud arvesse kergendavat asjaolu seoses hageja tõhusa koostööga menetluses väljaspool koostööteatise kohaldamisala, põhjendatud ja tuleb tagasi lükata.

264 Esitatud kaalutlusest nähtub, et hageja ei tõendanud, et komisjon hindas kergendavaid asjaolusid ebaõigesti, ning et hageja nõue trahvisummat nendel kergendavatel asjaoludel vähendada tuleb rahuldamata jätta.

Hageja koostöö haldusmenetluses

Maksimaalse 50% võrra vähendamise nõue

265 Koostööteatises täpsustas komisjon, millistel tingimustel võib kartellikokkuleppe suhtes komisjoni läbiviidava uurimise käigus temaga koostööd tegevaid ettevõtjaid neil muidu tasumisele kuuluvast trahvist vabastada või seda vähendada (koostööteatise peatüki A lõige 3).

266 Koostööteatise peatükk D on sõnastatud järgnevalt:

„1. Kui ettevõtja teeb koostööd ilma, et oleks täidetud kõik peatükkides B ja C nimetatud tingimused, vähendatakse trahvisummat, mis talle oleks ilma koostööta määratud, 10–50% võrra.

2. Selline olukord esineb eelkõige, kui:

– ettevõtja esitab komisjonile enne vastuväiteteatise saatmist informatsiooni, dokumente või teisi tõendeid, mis aitavad toimunud rikkumise olemasolu kinnitada,

– ettevõtja teatab komisjonile pärast vastuväiteteatise saamist, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele."

267 Käesolevas asjas vähendati hageja trahvisummat 40% võrra vastavalt koostööteatise peatükile D.

268 Oma hinnangu õigustamiseks väitis komisjon otsuse põhjenduses 324 järgmist:

„[LCL] taotles leebema kohtlemise meetmeid vähe aega pärast [määruse nr 17] artikli 11 alusel talle adresseeritud komisjoni kirja saamist. Tema koostöö läks kirjas nõutud vastustest palju kaugemale. [LCL] andis vabatahtlikult märkimisväärsel arvul vaatlusalusest ajast pärinevaid dokumente, nimelt mitu aruannet kartelli kohtumiste kohta, mida ei olnud artikli 11 alusel saadetud komisjoni kirjas loetletud. [LCL] esitas ka mitu juhtivtöötajate ja ettevõtja endiste juhtivtöötajate allkirjastatud avaldust, mis tõendasid nende rolli kartelli tegevuses. Lõpuks esitas [ta] tooteturu ja kartelli tegevuse üksikasjaliku ja kasuliku kirjelduse iga klienditüübi kohta. Morgani poolt juba esitatud tõendite kogust ja kvaliteeti arvestades annavad [LCL] ning teiste leebema kohtlemise meetmeid taotlevate ettevõtjate poolt vabatahtlikult esitatud tõendid vähe lisaväärtust, kui arvestada juba komisjonil olevaid tõendeid. Komisjon leiab siiski, et kõik [LCL-i] vabatahtlikult esitatud tõendid aitasid kaasa rikkumise olemasolu kinnitamisele."

269 Komisjon märkis samuti, et pärast vastuväiteteatise kättesaamist teatas hageja talle, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele (otsuse põhjendus 325).

270 On oluline rõhutada, et ei vaidlustata mingil määral asjaolu, et hageja vastas vastuvõtmise ajal koostööteatise peatüki D lõike 2 esimeses ja teises taandes ette nähtud tingimustele, kusjuures märgitakse, et summasid vähendati komisjoni menetlusdokumentides esitatud selgituste kohaselt vastavalt 30% ja 10% võrra. Kohtuvaidluses käsitletakse vähendamise suurust, mis oleks hageja arvates pidanud kokku olema 50% ehk maksimaalne võimalik vähendamine.

271 Tuleb meenutada, et komisjonil on trahvide arvutamise meetodi küsimustes ulatuslik kaalutlusõigus ning ta võib sellega seoses võtta arvesse mitut asjaolu, mille hulgas on asjaomaste ettevõtjate koostöö komisjoni talituste läbiviidava uurimise ajal. Selles raames peab komisjon andma keerulisi faktilisi hinnanguid, näiteks iga ettevõtja vastava koostöö küsimuses (eespool punktis 68 viidatud 10. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas SGL Carbon *vs*. komisjon, punkt 81).

272 Komisjonil on selles osas ulatuslik kaalutlusruum ettevõtja koostöö kvaliteedi ja kasu hindamisel, võrreldes eeskätt teiste ettevõtjate panusega (eespool punktis 68 viidatud 10. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas SGL Carbon *vs*. komisjon, punkt 88).

273 Hageja arutluskäik, mille kohaselt tuleneb asjaolust, et koostööteatise peatüki D lõike 2 esimeses ja teises taandes sätestatud tingimused on täidetud, automaatselt maksimaalne 50% võrra vähendamine, tähendab komisjoni selle kaalutlusõiguse eitamist, mis väljendub muu hulgas vähendamise suuruse 10–50% vahemiku määramises.

274 Nagu nähtub otsuse põhjendusest 324, põhines komisjoni hinnang, kui suurel määral summat vähendada, ühelt poolt sellel, et hageja esitatud tõenditel oli vaid väike lisaväärtus, kui arvestada juba komisjonil olevaid ja Morgani esitatud tõendeid, ning teiselt poolt sellel, et hageja koostöö algas pärast talle määruse nr 17 artikli 11 alusel adresseeritud kirja saamist.

275 Hageja arvustab komisjoni analüüsi esimese kriteeriumi asjakohasust.

276 Ent tuleb meenutada, et vastavalt kohtupraktikale on ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumises osalenud ja komisjoniga koostööd teinud ettevõtjate trahvide vähendamine põhjendatud kaalutlusel, et selline koostöö kergendab komisjoni tööd rikkumise tuvastamisel ja vajadusel sellele lõpu tegemisel (eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 399; eespool punktis 164 viidatud Esimese Astme Kohtu otsus BPB de Eendracht *vs.* komisjon, punkt 325; 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-338/94: Finnboard *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1617, punkt 363, ja eespool punktis 83 viidatud kohtuotsus Mayr-Melnhof *vs.* komisjon, punkt 330).

277 Vähendamise põhjust arvestades ei või komisjon jätta arvestamata esitatud informatsiooni kasulikkust, mis sõltub tingimata juba komisjonil olevatest tõenditest.

278 Hageja väidab, et komisjon ei või tugineda tema esitatud informatsiooni suhtelisele kasulikkusele võrreldes Morgani antud teabega, kuivõrd nende kahe ettevõtja antud teabe vastav kasulikkus kajastub juba kummagi ettevõtja puhul valitud erinevas vähendamise kategoorias.

279 Tuleb märkida, et asjaolu, et komisjon leidis, et Morganile tuleb anda kaitse trahvi eest vastavalt koostööteatise peatükile B, arvestades täheldatud koostöö erilist kvaliteeti, ei keela tal seejärel nimetatud teatise peatüki D alusel hinnata hageja koostööd ja seega tema esitatud informatsiooni kasulikkust teiselt ettevõtjalt, käesoleval juhul Morganilt juba saadud tõendite suhtes. Nagu komisjon õigesti rõhutab, kuigi koostööteatise peatükkide B, C ja D alusel seisneb põhierinevus esitatud teabe kasulikkuses, võib komisjon kasulikkuse kriteeriumi kasutada selleks, et otsustada vähendamise summa üle nendes peatükkides ette nähtud trahvi vähendamise iga kategooria puhul.

280 Kuigi hageja kritiseerib komisjoni analüüsi esimese kriteeriumi asjakohasust, ei vaidlusta ta seevastu siiski komisjoni järeldusi Morgani, kes esitas kartelli kohta 4789-leheküljelise toimiku, koostöö kvaliteedi kohta, ning sellest tulenevat järeldust, et hageja enda antud tõenditel oli väike lisaväärtus. Hageja märgib otseselt, et ta ei vaidlusta asjaolu, et tema koostöö oli menetluses vähem kasulik kui Morgani oma.

281 Teise kriteeriumi kohta, mida komisjon kasutas hageja trahvisumma 40% võrra vähendamise kindlaksmääramiseks, väidab hageja, et komisjon vaidlustab ebaõigesti tema koostöö vabatahtlikkuse ning et ta tegi koostööd juba kaua enne vastuväiteteatise saatmist, mis on ainus koostööteatise peatükis D ette nähtud tingimus.

282 On oluline rõhutada, et komisjon märkis, nagu nähtub muide otsusest ja täpsemalt põhjendusest 324, et ta ei vaidlusta hageja koostöö vabatahtlikkust iseenesest. Ta rõhutab siiski, et selle koostöö tervikuna hindamisel võib ta arvesse võtta asjaolu, et see algas pärast informatsiooninõude saatmist. Ta lisab, et maksimaalsest 50% võrra vähendamisest keeldumisel oli määrav just hageja antud teabe piiratud kasulikkus.

283 Nagu märgitud, on komisjonil ulatuslik kaalutlusõigus ettevõtja koostöö kvaliteedi ja kasu hindamisel (eespool punktis 68 viidatud 10. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas SGL Carbon *vs*. komisjon, punkt 88) ning üldise hinnangu raames võib komisjon arvesse võtta asjaolu, et see ettevõtja edastas komisjonile dokumente alles pärast informatsiooninõuet (eespool punktis 158 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *vs*. komisjon, punkt 365, mida Euroopa Kohus on kinnitanud apellatsioonimenetluses eespool punktis 68 viidatud kohtuotsusega Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 408), ilma

et see saaks olla määrav tegur ettevõtja poolt koostööteatise peatüki D lõike 2 esimese taande kohaselt tehtud koostöö vähendamiseks (eespool punktis 146 viidatud Tokai I kohtuotsus, punkt 410).

284 Hageja väidab, et igal juhul komisjon ei tõendanud, et hageja oli informatsiooninõudest teadlik ajal, mil ta saatis 16. augusti 2002. aasta kirja, milles ta taotles leebema kohtlemise meetmeid. Ta kinnitab, et mõni tund enne informatsiooninõude kättesaamist 16. augustil 2002 esitas ta koostööteatise kohaldamise taotluse, mille koopia ta esitab oma hagiavalduse lisas.

285 Selles dokumendis, mis kannab tõepoolest 16. augusti 2002. aasta kuupäeva, ja mis on faksiga saadetud sõnum, millel ei ole ühtegi märget edastamise kinnituse kohta ega edastamise kuupäeva, on märgitud, et „[LCL] taotleb [koostöö]teatise kohaldamist elektrimootorite harjade asjas ja seda ettevõtja vastu algatatud komisjoni menetluse raames", mille sõnastus kinnitab otsuses toodud ajalise järjestuse paikapidavust.

286 Vastuseks komisjoni tähelepanekule, et väljend „algatatud menetluse raames" tõendab, et hageja on informatsiooninõude kätte saanud ja on sellest teadlik, kinnitab viimane repliigis, et ta mõtles selle all isostaatiliste grafiitide sektoris algatatud menetlust.

287 Nagu komisjon rõhutab, kui see hageja kinnitus oleks tõene, tuleks leida, et 16. augusti 2002. aasta kiri, mis sisaldas hageja koostööpakkumist, ei olnud käesoleva kohtuasjaga kuidagi seotud ja Esimese Astme Kohus ei peaks sellele tähelepanu pöörama. Seega ei ole hageja tõendanud, et ta tegi koostööd enne informatsiooninõude saamist.

288 Peale selle tuleb märkida, et selles 16. augusti 2002. aasta kirjas on otseselt viidatud asjale „elektrimootorite harjad", mis kuuluvad elektriliste süsinikust ja grafiidist toodete hulka, mille suhtes oli sõlmitud otsuses käsitletav kartellikokkulepe.

289 Igal juhul tuleb rõhutada, et hageja hakkas tegelikult koostööd tegema alles alates 22. augustist 2002, mil ta edastas komisjonile esimesed dokumendid kartelli kohta ja seega pärast talle määruse nr 17 artikli 11 alusel komisjoni saadetud kirja väidetavat saamist.

290 Teiseks, mis puudutab viidet komisjoni eelnevale otsustuspraktikale, mis õigustaks hageja nõutud maksimaalse 50% võrra vähendamist, siis on eespool punktis 110 selgitatud, et komisjoni eelnev otsustuspraktika ei kujuta endast konkurentsi valdkonnas trahvide määramise õiguslikku raamistikku ja teisi juhtumeid käsitlevad otsused on diskrimineerimise olemasolu küsimuses üksnes soovituslikud, arvestades, et ei ole eriti tõenäoline, et sellele juhtumile omased jooned, nagu asjaomased turud, tooted, ettevõtjad ning ajavahemikud, oleksid identsed. Tuleb tõdeda, et hageja sellist diskrimineerimist ei tõendanud. Peale selle ainuüksi asjaolu, et komisjon on eelnevas otsustuspraktikas teatava käitumise korral võimaldanud teatavat trahvi vähendamist, ei tähenda veel, et tal on kohustus proportsionaalselt sama palju trahvi vähendada sarnase käitumise hindamisel hilisema haldusmenetluse käigus (eespool punktis 90 viidatud 25. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punkt 458 ja viidatud kohtupraktika).

291 Esitatud kaalutustest tuleneb, et hageja ei tõendanud, et komisjon hindas ilmselgelt ebaõigesti tema koostööd, kui ta vähendas koostööteatise peatüki D alusel tema trahvisummat 40% võrra.

Võrdse kohtlemise põhimõtte väidetav rikkumine

292 Mis puutub võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise väitesse, siis vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei saa komisjon ettevõtjate tehtud koostöö hindamisel eirata seda ühenduse õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluvat põhimõtet, mida vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale rikutakse siis, kui sarnaseid olukordi käsitletakse erinevalt või erinevaid olukordi käsitletakse ühetaoliselt, välja arvatud juhul, kui see on objektiivselt põhjendatud (vt eespool punktis 146 viidatud Tokai I kohtuotsus, punkt 394 ja viidatud kohtupraktika).

293 Hageja väidab esiteks, et komisjon vähendas Morganil koostööteatise peatüki B alusel trahvi 100% võrra, kuigi see ettevõtja varjas komisjoni eest teatavat kasulikku teavet oma osalemise kohta grafiiditoodete hindade alases kartellikokkuleppes Ühendriikides ja esitas komisjonile Ühendriikides ja Euroopas selles õigusvastases tegevuses osalemise lõpetamise kohta ebatäpset informatsiooni.

294 Ta järeldab sellest, et komisjon oleks pidanud selleks, et mitte toime panna võrdse kohtlemise põhimõtte rasket rikkumist, hageja esitatud leebema kohtlemise taotluse ümber kvalifitseerima ja andma talle peatüki B alusel kaitse trahvi eest või vähemalt vähendama tema trahvisummat koostööteatise peatükis D ette nähtud maksimaalses ulatuses, sest ta vähendas Morgani trahvisummat nimetatud koostööteatise peatükis B ette nähtud maksimaalses ulatuses.

295 Kuivõrd hageja väidab, et Morgani trahvi vähendati õigusvastaselt, ja isegi kui eeldada, et komisjon tõepoolest vähendas alusetult selle ettevõtja trahvi koostööteatise ebaõige

kohaldamisega, peab meenutama, et võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist tuleb ühitada kinnipidamisega õiguspärasuse põhimõttest, mille kohaselt ei saa keegi enda nõuete toetuseks tugineda teiste õigussubjektide kasuks sooritatud õigusrikkumisele (Euroopa Kohtu 4. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 134/84: Williams *vs*. kontrollikoda, EKL 1985, lk 2225, punkt 14; eespool punktis 113 viidatud 14. mai 1998. aasta kohtuotsus SCA Holding *vs*. komisjon, punkt 160, ja eespool punktis 158 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *vs*. komisjon, punkt 367).

296 Seejärel tuleb märkida, et Morgani ja hageja olukorrad ei olnud võrreldavad ning et see objektiivne olukordade erinevus seletab ja õigustab nende erinevat kohtlemist komisjoni poolt koostööteatise kohaldamise raames.

297 On oluline rõhutada, et koostööteatise peatükis B ette nähtud trahvi määramata jätmise või trahvisumma oluliselt vähendamise tingimuste hulgas esineb asjaolu, et ettevõtja esitab kartelli olemasolu tõendavaid määravaid tõendeid esimesena. Ent hageja märgib ise repliigis, et ta ei vaidlusta, et tema koostöö oli menetluses vähem kasulik kui Morgani oma ja et see ei saanudki teisiti olla, sest Morgani esitatud informatsioon võimaldas komisjonil kartellikokkuleppe olemasolu tõendada nii, et tema panus sai rikkumise olemasolu vaid kinnitada.

298 Neil asjaoludel tuleb väide ebavõrdse kohtlemise kohta võrreldes Morgani kohtlemisega tagasi lükata ja hageja vastav nõue tema suhtes koostööteatise peatüki B sätete kohaldamiseks või trahvisumma nimetatud teatise peatükis D ette nähtud maksimaalses ulatuses vähendamiseks rahuldamata jätta.

299 Hageja märgib teiseks, et vaatamata SGL-i äärmiselt piiratud ja hilisele koostööle menetluses, mida komisjon ise otsuses rõhutas, vähendas komisjon koostööteatise alusel ikkagi tema trahvisummat 20% võrra, samas kui hagejal vähendati seda täieliku ja tervikliku koostöö eest vaid 40% võrra.

300 See argument ei näita mingit võrdse kohtlemise põhimõtte ega ka proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist, sest hageja koostööd, mis on objektiivselt olulisem kui SGL-i oma, võttis komisjon tõepoolest asjakohaselt arvesse.

301 Nimelt oli trahvisumma vähendamine hageja koostöö alusel enne vastuväiteteatise saatmist kolm korda suurem kui SGL-ile võimaldatud vähendamine, sest see on esimese puhul 30% ja teise puhul 10%. Kuna need kaks ettevõtjat tunnistasid vastuväiteteatise faktide sisulist õigsust, kohaldati neile seejärel loogiliselt ühel ja samal põhjusel ühesugust vähendamist 10% võrra.

302 Selles suhtes tuleb märkida, et hageja ei tõenda, mille poolest ei ole kohaldatud 40% ja 20% võrra vähendamise komisjoni poolt arvuliselt lahti kirjutamise selgitamine käesolevas menetluses põhjendatud. Neid komisjoni menetlusedokumentides esitatud andmeid, millega otsust täiendatakse, ei saa pidada uueks vastuväiteks, mille esitamine on kodukorra artikli 48 lõikega 2 keelatud.

303 Peale selle avaldab hageja seisukohta, et selleks, et mitte rikkuda võrdse kohtlemise põhimõtet, oleks komisjon pidanud tema trahvisummat koostööteatise alusel vähendama oluliselt rohkem kui 50% võrra, sest komisjon vähendas SGL-i – kes takistas komisjoni uurimist – trahvisummast „55%” võrra (20% koostöö eest ja 33% muude tegurite alusel).

304 Nagu hageja ise rõhutab, võimaldati 33% võrra vähendamist „muude tegurite" alusel, mis ei võimalda koostööteatise kohaldamisel väidetavat ebavõrdset kohtlemist asjakohaselt põhjendada. Asjaolu, et komisjon võtab arvesse „muid tegureid", toob hageja muuseas välja ühes eraldi väites, mida uuritakse edaspidi.

305 Lõpuks, kuna hageja väidab, et SGL-i trahvi vähendati õigusvastaselt, ja isegi kui eeldada, et komisjon tõepoolest vähendas alusetult selle ettevõtja trahvi koostööteatise ebaõige kohaldamisega, peab meenutama, et võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist tuleb ühitada kinnipidamisega õiguspärasuse põhimõttest, mille kohaselt ei saa keegi enda nõuete toetuseks tugineda teiste õigussubjektide kasuks sooritatud õigusrikkumisele.

306 Esitatud kaalutlustest tuleneb, et hageja ei tõendanud, et komisjon kohtles teda koostööteatise kohaldamisel diskrimineerivalt ja/või ebaproportsionaalselt.

Trahvisumma „muude tegurite" alusel vähendamata jätmine

307 On oluline meenutada, et otsuse osas pealkirjaga „Maksevõime ja muud tegurid", lükkas komisjon alguses tagasi SGL-i ja hageja argumendid, millega taheti tõendada nende maksevõimetust trahvi tasumiseks käesolevas asjas (otsuse põhjendused 340–357).

308 Seejärel tuletas komisjon meelde, et ta määras hiljuti SGL-ile juba suured trahvid tema osalemise eest koostööd puudutavates teistes tegevustes, sel juhul oli trahv 80,2 miljonit

eurot grafiitelektroode käsitlevas asjas, ja erigrafiite käsitlevas asjas kaks trahvi kogusummas 27,75 miljonit eurot osalemise eest isostaatilise grafiidi ja pressitud grafiidi alases kartellikokkuleppes (otsuse põhjendus 358). Võttes arvesse, et SGL on väga suurtes rahalistes raskustes, ja arvestades tema hiljutisi süüdimõistmisi ning seda, et talle etteheidetud erinevad keelatud koostööd puudutavad tegevused toimusid samal ajal, leidis komisjon, et neil erilistel tingimustel ei ole hoiatava mõju tagamiseks vaja SGL-ile määrata kogu trahvisummat ning vähendas seda seega 33% võrra 23,64 miljoni euroni (otsuse põhjendus 360).

309 Seevastu leides, et hageja olukord on SGL-i omast väga erinev, ei võimaldanud komisjon hagejale mingit trahvisumma vähendamist „muude tegurite" alusel. Komisjon märkis selles suhtes, et SGL-ile samal ajal toiminud koostööd puudutavas tegevuses osalemise eest siiani määratud trahvide kogusumma oli peaaegu 10% SGL-i käibest kogu maailmas 2002. aastal, samas kui see oli 1% hageja puhul, kellele määrati trahv 6,97 miljonit eurot osalemise eest isostaatilise grafiidi alases kartellis. Komisjon rõhutab ka finantsnäitajate võrdleva analüüsi põhjal, et SGL-i rahaline olukord on palju halvem kui hageja praegune olukord (otsuse põhjendused 361 ja 362).

310 Hageja väidab, et seda tehes rikkus komisjon võrdse kohtlemise põhimõtet.

311 Tuleb märkida, et hageja argumendid selle väite põhjenduseks põhinevad eeldusel, et komisjonil ei ole kohtupraktika ja otseselt otsuse kohaselt õigust võtta arvesse üksi või koos teiste andmetega SGL-i rahalist olukorda. Kuna komisjon oli hageja arvates kohustatud jätma SGL-i maksevõime trahvi kindlaksmääramisel tähelepanuta, võis trahvisumma vähendamine põhineda ainult selle ettevõtja hiljutisel süüdimõistmisel.

312 See arutluskäik võimaldab hagejal jätta SGL-i kohtlemise võrdlevast analüüsist välja viimase rahalise olukorra küsimuse, ning võtta arvesse ainult talle määratud trahve (need, mis määrati talle Ühendriikides ja käesolevas otsuses erigrafiitide asjas kokku summas 50,02 miljonit eurot) ning nõuda võrdse kohtlemise põhimõtte alusel enda trahvi vastavat ja proportsionaalset vähendamist.

313 Peab tõdema, et see hageja argument põhineb vääral eeldusel ja tuleb seega tagasi lükata.

314 Tuleb nimelt meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei ole komisjonil kohustust trahvisumma kindlaksmääramise käigus arvestada ettevõtja puuduliku rahalise olukorraga, kuna sellise kohustuse tunnustamine viiks turutingimustega halvemini kohandunud ettevõtjatele õigustamatu konkurentsieelise andmiseni (vt eespool punktis 146 viidatud Tokai I kohtuotsus, punkt 370 ja viidatud kohtupraktika), mis ei tähenda, et tal oleks takistatud seda teha. See on ka eespool viidatud kohtupraktika sõnastust peaaegu sõna-sõnalt kordavate otsuse põhjenduste 349 ja 356 mõte.

315 Käesoleval juhul vähendas komisjon SGL-ile määratud trahvisummat tema suurte rahaliste raskuste tõttu koos võetuna temalt hiljuti välja mõistetud kahe trahviga samal ajal toimunud konkurentsiõiguse rikkumiste eest.

316 Ent hageja ei väida selgelt ega igal juhul ei tõenda, et tema olukord oli SGL-i omaga võrreldav, eelkõige rahalise seisukorra poolest, ega seda, kas SGL-iga võrdlemine puudutab viimase olukorda erigrafiitide asjas toimunud menetluses või käesolevas menetluses.

317 Neil asjaoludel seletab ja õigustab SGL-i ja hageja olukordade objektiivne erinevus nende erinevat kohtlemist ning komisjonile ei saa käesoleval juhul ette heita mingit võrdse kohtlemise põhimõtte või isegi proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist.

318 Esitatud põhjendustest tuleneb, et kõik hageja väited tuleb tagasi lükata ja et tema hagi tuleb rahuldamata jätta.

Kohtukulud

319 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud hageja kahjuks, tuleb kohtukulud vastavalt komisjoni nõudele välja mõista hagejalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (viies koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Carbone-Lorraine'ilt.

Vilaras Prek Ciucă

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 8. oktoobril 2008 Luxembourgis.

Kohtusekretär Koja esimees

E. Coulon M. Vilaras

Sisukord

Vaidluse aluseks olevad asjaolud . . . . . II - 2675

Menetlus ja poolte nõuded . . . . . II - 2682

Õiguslik käsitlus . . . . . II - 2680

Väidetavalt komisjoni toime pandud õigusnormi rikkumine tulenevalt asjaolust, et ta ei piiritlenud kõnealuseid tooteturge või vähemalt kõnealuseid tootekategooriaid . . . . . II - 2685

Rikkumise kvalifitseerimine . . . . . II - 2685

Komisjoni menetlus . . . . . II - 2690

Rikkumise raskusastme väidetavalt ebaõige hindamine ja trahvi lähtesumma väidetav ebaproportsionaalsus . . . . . II - 2695

Väidetavalt liiga suur trahvi lähtesumma, arvestades süüks pandava tegevuse piiratud mõju . . . . . II - 2697

Väidetavalt liiga suur trahvi lähtesumma, arvestades hageja vähest osalust kartellikokkuleppes . . . . . II - 2705

Väidetavalt liiga suur trahvi lähtesumma, arvestades hageja käivet . . . . . II - 2707

Trahvi hoiatava mõju arvessevõtmine . . . . . II - 2714

Õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumine . . . . . II - 2720

Rikkumise kestus . . . . . II - 2720

Kergendavad asjaolud . . . . . II - 2723

Hageja väidetavalt passiivse rolli arvestamata jätmine . . . . . II - 2724

Teatavate endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata ja/või tegude tegemata jätmise arvestamata jätmine . . . . . II - 2731

Selle asjaolu arvestamata jätmine, et rikkumine lõpetati enne uurimise algust . . . . . II - 2742

Selle asjaolu arvestama jätmine, et hageja tegi tõhusat koostööd menetluses, mis jääb koostööteatise kohaldamisalast välja . . . . . II - 2744

Hageja koostöö haldusmenetluses . . . . . II - 2753

Maksimaalse 50% võrra vähendamise nõue . . . . . II - 2753

Võrdse kohtlemise põhimõtte väidetav rikkumine . . . . . II - 2761

Trahvisumma „muude tegurite” alusel vähendamata jätmine . . . . . II - 2764

Kohtukulud . . . . . II - 2767